

VYSOKÁ ŠKOLA ZDRAVOTNICKÁ, O. P. S.
PRAHA

**HISTORIE OŠETŘOVATELSTVÍ ŘÁDU SVATÉHO KARLA
BOROMEJSKÉHO**
BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

ŠTĚPÁNKA HEŘMÁNKOVÁ

PRAHA 2008

HISTORIE OŠETŘOVATELSTVÍ ŘÁDU SVATÉHO KARLA BOROMEJSKÉHO

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

ŠTĚPÁNKA HEŘMÁNKOVÁ

VYSOKÁ ŠKOLA ZDRAVOTNICKÁ, O. P. S. V PRAZE

Mgr. ANDREA POHLOVÁ

Stupeň kvalifikace: Bakalář

Studijní obor: Všeobecná sestra

Datum odevzdání práce: 31. 3. 2008

Datum obhajoby:

Praha 2008

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a souhlasím s tím, aby má bakalářská práce byla používána ke studijním účelům.

V Praze 31. března 2008

.....

Heřmánková Štěpánka

ABSTRAKT

HEŘMÁNKOVÁ Štěpánka: Historie ošetřovatelství řádu svatého Karla Boromejského. (Bakalářská práce) Štěpánka Heřmánková – Vysoká škola zdravotnická o. p. s. v Praze. Stupeň odborné kvalifikace: Bakalář v oboru všeobecná sestra. Školitel: Mgr. Andrea Pohlová, Vysoká škola zdravotnická Praha, 2007

Hlavním tématem této bakalářské práce je pohled na ošetřovatelství Milosrdných sester svatého Karla Boromejského v okamžiku založení a v jeho historickém vývoji. Snažila jsem se zachytit život a službu sester a ozřejmit řádové ošetřovatelství, a jeho aktuálnost do doby, která je zakončena společenskými a politickými změnami po roce 1989.

Význam této práce je zjistit, jakým způsobem ovlivnila činnost křesťanského církevního řádu laické i profesionální ošetřovatelství.

Domnívám se, že cíl této práce byl splněn na základě výpovědi a drobných svědectví, které jsem během svého studia shromažďovala a zapisovala z vyprávění Sestry Milosrdné Eucharistiky, díky níž vznikl ucelený obraz vývoje řádového ošetřovatelství sester Boromejek.

Klíčová slova: diakonie, Kongregace, ošetřovatelská škola, etika, totalitní režim.

ABSTRACT

Heřmánková Štěpánka: The History of Friary of saint Charles Borromeo's nursing. (Bachelor Work) Štěpánka Heřmánková – Prague Medical College o.p.s. Level of professional qualification: Bachelors – general nursing. Tutor: Master Andrea Pohlová, Medical College in Prague, 2007

The main theme of this bachelor work is to view the nursing of The Saint Charles Borromeo's Sisters of Mercy – in its point of establishment and its historical evolution. I aimed to capture the Sister's life and attendance. My aim .. was also to clarify the Friary vocation and its meaning in modern times (ended by social and political changes after year 1989).

The meaning of this work is to uncover : what way was the activity of Christian church friary influenced non professional and professional or nursing.

In the terms of evidence and venial testimony given by Nurse of Merciful Eucharist, which collected and noted down – I assume the intention of this work was fulfilled. Thanks to the Nurse of Merciful Eucharist the chart of compact evolution of the Friary's nursing Borromeo's Nurses came into existence.

The key words: diakonie, congregation, School of nursing, ethic, total regime.

PŘEDMLUVA

Tématem této práce je pohled na ošetřovatelství Milosrdných sester svatého Karla Boromejského v okamžiku založení a v jeho historickém vývoji. Snažila jsem se zachytit život a službu sester a ozřejmit řádové ošetřovatelství a jeho aktuálnost pro potřebu do dnešní doby, která je zakončena společenskými a politickými změnami po roce 1989.

V této práci je obsaženo množství informací, vztahujících se k osudu méně známým dějinným událostem z hlediska ošetřovatelské péče. Cílem této práce je rozšíření poznatků o ošetřovatelství a drobná svědectví, která jsem brala jako celek, jelikož jsem si plně vědoma, že rozšíření této práce je pouze jeden střípek a bylo by hodno ji navázat na magisterské studium, které by mělo být pokračováním a zasvěcením podrobnější problematiky.

V tématu této práce si kladu otázku: „Může být přítomnost Milosrdných sester svatého Karla Boromejského aktuální v naší uspěchané době?“

Jsem přesvědčena, že život řeholního společenství uskutečňuje stále žít původní ideu a jiskru a v osobních odpovědích každé sestry tkví i tajemství dalšího života společenství, což si po přečtení této práce uvědomíme. Jelikož jsem svou profesní orientací zaměřena na ošetřovatelskou péči, musím si být i já plně vědoma toho, kde tyto začátky vznikaly a jaký vliv mají na dnešní dobu, ve které žijeme a snažíme se poskytovat profesionální péči.

Vlastní práci jsem rozdělila do těchto částí: V první se dotýkám vlivu církve na ošetřovatelství, kde mapuji kongregaci od prvopočátku, ve druhé jsem nastínila snahu vykonávat ošetřovatelskou péči na profesionální úrovni a založení ošetřovatelské školy. Třetí část je zaměřena na etiku ošetřovatelské péče a kontroly vlastního jednání sester, čtvrtá část je zaměřena na dobu komunistické totality a události po roce 1989.

Výběr této práce byl ovlivněn historií ošetřovatelství, a jsem si plně vědoma, že tato práce je pouze kamínek celé problematiky, ale domnívám se, že vzhledem ke své profesní orientaci se mohou tyto poznatky uplatnit nejen při studiu, tak mohou být přínosné i lidem, kteří mají o tuto problematiku zájem a chtějí získat více informací.

Touto cestou vyslovuji poděkování vedoucí bakalářské práce Mgr. A. Pohlové, Doc. PhDr. D. Syslovi, za pedagogické usměrnění, podnětné rady, konzultace a podporu, která mi byla poskytována při vypracování bakalářské práce.

OBSAH

ÚVOD.....	8
1 HISTORIE ŘÁDU SVATÉHO KARLA BOROMEJSKÉHO	11
1.1 KONGREGACE MILOSRDNÝCH SESTER ŘÁDU SVATÉHO KARLA BOROMEJSKÉHO	12
1.2 SLOŽENÍ SLIBU MILOSRDENCŮVÍ	13
1.3 VLIV OBLEČENÍ ŘADOVÝCH SESTER NA UNIFORMU ZDRAVOTNÍCH SESTER.....	14
1.4 POHLED DO DĚJIN NEMOCNICE MILOSRDNÝCH SESTER ŘÁDU SVATÉHO KARLA BOROMEJSKÉHO.....	15
2 OŠETŘOVATELSKÁ ŠKOLA.....	19
2.1 ŠKOLNÍ ROK 1939 – 1940.....	19
2.2 ŠKOLNÍ ROK 1940 – 1941.....	21
2.3 ŠKOLNÍ ROK 1941 – 1942.....	23
2.4 ŠKOLNÍ ROK 1942 – 1943.....	24
2.5 ŠKOLNÍ ROK 1943 – 1944.....	26
2.6 ŠKOLNÍ ROK 1944 – 1945.....	28
2.7 ŠKOLNÍ ROK 1945 – 1946.....	29
2.8 ŠKOLNÍ ROK 1946 – 1947.....	30
2.9 ŠKOLNÍ ROK 1947 – 1948.....	31
2.10 ŠKOLNÍ ROK 1948 – 1949.....	31
2.11 ŠKOLNÍ ROK 1949 – 1950.....	32
3 ETIKA V OŠETŘOVATELSTVÍ MILOSRDNÝCH SESTER.....	34
3.1 VZTAH SESTER OŠETŘOVATELEK K NEMOCNÝM	34
3.2 KONTROLA VLASTNÍHO JEDNÁNÍ.....	34
3.3 POSTAVENÍ VRCHNÍCH SESTER, JEJICH vztah K PŘEDSTAVENÝM a PODŘÍZENÝM.....	35
4 ZESTÁTNĚNÍ ŠKOL KONGREGACE V PRAZE III.....	36
4.1 ZESTÁTNĚNÍ NEMOCNICE MILOSRDNÝCH SESTER SV. KARLA BOROMEJSKÉHO V PRAZE III.....	37
4.2 ZATÝKÁNÍ SESTER VE FILIÁLKÁCH	39
4.3 VÝZVA K NÁVRATU DO NEMOCNIC.....	42
4.4 VÝPOVĚĎ Z OŠETŘOVATELSKÉ SLUŽBY SESTER BOROMEJEK.....	43
4.5 SPOLEČENSKÉ a POLITICKÉ ZMĚNY PO ROCE 1989.....	44
ZÁVĚR.....	45
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	46
SEZNAM PŘÍLOH	47
ILUSTRACE.....	53

SEZNAM ILUSTRACÍ

- Obr. č. 1 – Rozvětvení Federace SCB
- Obr. č. 2 – Historický a současný hábit s řádovou medailkou Karla a Svaté rodiny
- Obr. č. 3 – Mateřinec Milosrdných sester sv. Karla Bor., Praha III
- Obr. č. 4 – Přehled celkového prospěchu při zkouškách
- Obr. č. 5 – První absolventky ročníku 1939/1941
- Obr. č. 6 – MUDr. Ladislav Holešovský, primář nemocnice a první ředitel ošetrovatelské školy
- Obr. č. 7 – Přehled výsledků jednotlivých dílčích zkoušek
- Obr. č. 8 – Profesor hygieny MUDr. Miloš Kredba
- Obr. č. 9 – Primář internista MUDr. Jindřich Karpíšek
- Obr. č. 10 – Odborník kožního lékařství Doc. MUDr. Emil Petráček
- Obr. č. 11 – Výsledky dílčích zkoušek (rok 1942/1943)
- Obr. č. 12 – Absolventky 1942/1943
- Obr. č. 13 – Výsledky dílčích zkoušek 1943-1944
- Obr. č. 14 – Absolventky ročníku 1942-1944
- Obr. č. 15 – Výsledky zkoušek 1944-1945
- Obr. č. 16 – Domov pod Petřínem
- Obr. č. 17 – Diplomující sestry 1943-1945
- Obr. č. 18 – Absolventky roč. 1944-1946
- Obr. č. 19 – Pani Hana odchází .....
- Obr. č. 20 – Při vyučování profesor fyziologie MUDr. Vilém Hons
- Obr. č. 21 – Absolventky pražských škol
- Obr. č. 22 – Absolventky ošetrovatelské školy 1947/1049
- Obr. č. 23 – Obecná měšťanská a odborná škola pro žen. Povolání Milosrdných sester sv. Karla Bor. V Praze III – Úvoze „Křížovka“
- Obr. č. 24 – Absolventky ročníku 1943/45 v květnu 1980

Úvod

*Ošetřovatelství je umění,
a jestliže má být děláno jako umění,
vyžaduje tak výlučnou oddanost,
jako umělecké dílo jakéhokoliv sochaře či malíře.
Proto je povinností pracovat s neživým plátnem nebo studeným
mramorem,
srovnatelná s nutností pracovat s živoucím tělem,
chrámem Božího ducha.
Florence Nightingale, 1867*

Z dějin lidstva je zřejmé, že léčení nemocných je úzce spjato s duchovní potřebou a s vírou jako takovou. Víra je v dnešní době oporou v nejtěžších chvílích života mnohých z nás. Kořeny současného moderního ošetřovatelství jsou nalézány už u starověkých civilizací, které nám poskytly nezbytné základy ošetřování a léčby nemocných. Již prvotní křesťané pečovali o potřebné, nemocné, trpící a s láskou jim sloužili. Samotná církev zakládala ústavy k zajištění potřebné péče se zaměřením na uspokojování tělesných, sociálních a duchovních potřeb. Na formaci ošetřovatelské péče se podílely i války, jež podnítily vznik organizovaných vojenských ošetřovatelských řádů. Na zkvalitnění léčby a péče o nemocné se podílely i osobnosti uvědomující se potřebu změn v ošetřovatelství. Je nezbytné zmínit patronku ošetřovatelství Kateřinu ze Sieny, zakladatelku českého ošetřovatelství svatou Anežku Přemyslovnu a reformátorku profesionálního ošetřovatelství Florence Nightingale, jež byly a stále jsou příkladem péči o nemocné, postižené a potřebné.

Tématem této práce je pohled na vznik a zhodnocení profese ošetřovatelství Milosrdných sester svatého Karla Boromejského s cílem zjistit jakým způsobem ovlivnila činnost křesťanského církevního řádu vývoj laického i profesionálního ošetřovatelství.

Život sester a jejich služby, které předávaly s láskou a obětavostí nemocným, chudým, potřebným a sirotkům oběti, které neváhaly vykonat i v té nejhorší době, jak válečné tak komunistické-totalitní. To vše je skládkou činnosti řádu Milosrdných sester svatého Karla Boromejského.

Tuto práci jsem si zvolila, poněvadž se domnívám, že bylo, je a bude vždy velmi psáno o jednotlivých nemocnicích a léčbě, ale velmi málo je psáno o historii křesťanského ošetrovatelského církevního řádu a jeho vliv na profesionální ošetrovatelství.

Domnívám se, že tato práce je zatím jedna z mála, která je dána dohromady z drobných svědectví a vyprávění Sestry Milosrdné Eucharistiky, která mi dala, přes svůj pozeňnaný věk, velké množství informací a cenných rad o laickém i profesionálním ošetrovatelství.

Jelikož i já jsem sestrou již patnáct let, historii církevního ošetrovatelského řádu jsem v publikacích nečetla. Drobná svědectví Sestry Milosrdné Eucharistiky, se kterou se znám velmi dobře a mohu si dovolit napsat, že náš vztah je až rodinný, mě přiměla, abych utvořila stručný souhrn dějinných událostí Kongregace Milosrdných sester svatého Karla Boromejského.

Myslím si, že mnohé z nás při povinné praxi v nemocnici Milosrdných sester pod Petřínem nezná vznik a historii, která je nerozlučně spjata s Kongregací sester Boromejek, jenž objekty postupně nově budovaly, přestavovaly a vybavovaly kvalitní lékařskou technikou, ale především v nich obětavě sloužily nemocným.

Velmi mě oslovilo založení Ošetrovatelské školy, kterou Kongregace zřídila a udržovala. Sestry v této škole musely získat všeobecný rozhled, účastnit se povinných praxí, kde se seznamovaly s provozem nemocnic, byly jim promítány filmy s lékařskou tematikou a ukončovaly byt' ve válečné době studium diplomovými zkouškami.

Domnívám se, že mnozí z nás si ani neuvědomí, že i pro civilní studentky v tvrdé válečné době, kdy musely opouštět posluchárny při hlášení poplachu a sirén leteckých náletů, byla pro všechny prestiž toto budoucí povolání vykonávat.

Poválečné změny měly neblahé důsledky pro ošetrovatelskou školu, jelikož byl vydán školský zákon, kdy dochází k situaci, že škola a internát přestává být nedílnou součástí Kongregace, stává se státem řízená, ale ne financována. V této době došlo k vyhrocení politické situace a bylo zřejmé, že řádové školství nemá velkou budoucnost.

V této době je nemocnice Milosrdných sester přejmenována na nemocnici Pod Petřínem a řádové sestry pro svůj nepřátelský postoj k lidově demokratickému zřízení jsou zproštěny výkonu práce zdravotních sester. Řádové sestry jsou nahrazovány sestrami civilními. Nesmíme opomenout, že tyto civilní sestry byly mladičké

absolventky, bez praktických zkušeností a ocitaly se u pacientů bez řádného dohledu a pomoci sester zkušených.

Řeholní sestry do věku 50 ti let byly rokem 1952 z nařízení Ministerstva obrany odvedeny do armády, ostatní sestry byly určené na práci v továrnách, kde vykonávaly tu nejhrubší práci.

V roce 1955 byly všechny řádové sestry propuštěny z továren a následně se zapojovaly do charitativních služeb. Setra Milosrdná Theofora Komníčková žádala prezidenta republiky A. Novotného, aby sestry mohly vykonávat dále službu u nemocných. Její intervence však byly neúspěšné.

Po roce 1989 si Kongregace Milosrdných sester požádala o navrácení majetku řádu, neboť nemocnice Milosrdných sester spolu s klášteřem byla opomenuta při zápisu do pozemkových knih, a tudíž nebyla zestátněna. Název nemocnice Pod Petřínem se opět vrací k původnímu názvu Nemocnice Milosrdných sester svatého Karla Boromejského.

Domnívám se, že prestiž ošetrovatelského povolání, byla v době komunismu opomíjena. Doba po roce 1989 opomíjenou prestiž zdravotních sester vyzdvihuje a sestry se stávají pro lékaře opět rovnocennými partnery v péči o nemocné. Až nyní si i lékař, který byl jak sám pro sebe tak i pro pacienty jakousi „modlou“ uvědomuje, že zdravotní personál je rovnocenný tým, bez kterého by kvalitní ošetrovatelská péče nebyla taková, jakou si přejeme pro dosažení maximálních výsledků pacienta. Poněvadž právě sestra je vedoucí článek profesionální péče a právě sestra je potřebná jak pro lékaře, nižší zdravotnický personál, tak právě pro pacienta.

1 HISTORIE ŘÁDU SVATÉTO KARLA BOROMEJSKÉHO

Křesťanskou charitativní službou se zabývali vdovy, panny, diakoni, jenž náleželi pod pravomoc biskupa, a pečovali o nemocné, potřebné, sirotky a vdovy. V polovině 3. století měla církev kolem třiceti tisíc členů a její úlohou bylo mimo jiné pečovat o opuštěné a nemocné, pečovat o výchovu sirotků, pomáhat při hledání zaměstnání lidem bez práce, sytit hladové a odívat nahé, pomáhat lidem ve vězení, poskytovat pohostinství cizincům a pečovat o řádný pohřeb. Křesťanská charita pomáhala též v době pohrom a epidemií.

Ve starověku byli poustevníci a mniši nejen duchovní vůdci, ale plnili i úlohu psychologů a psychiatrů. (13)

V této době církev zakládala a provozovala řadu ústavů: Xenodochion – poskytovalo pohostinství, nejen poutníkům, ale později opatrovali nemocné. Nosokomium – byla vlastně nemocnice nebo útulek pro nemocné. Nejslavnější nemocnice pro chudé (první špitál) byla založena v Římě vdovou Fabiolou, jenž po smrti svého muže a spolu s ostatním personálem též pečovala o nemocné. Brefotrofium – byl ústav pro odložená novorozeňata a nemluvnata. Orfanotrofium byl sirotčinec pro starší děti a Gerontrofium byl starobinec, v němž se pečovalo o přestárlé muže a ženy. (1)

Vliv nekatolických církví na ošetrovatelství

Lze konstatovat, že katolická církev směřovala především církevní řády k poskytování péče o nemocné a potřebné, zatímco nekatolická církev poskytovala pomoc jedinci, rodině, komunitě skrze jednotlivce, a to jak z řad duchovních, tak i z řad laických duchovních. Protestantské církve nemají komunity identické s katolickým řeholním řádem.

Diakonie

Diakonie je odvozeno z řeckého slova diakonein, což znamená pomáhat, sloužit. Nejprve znamenalo posluhování u stolu, později tak křesťané nazývali služebníky Boží. V 1. století po Kristu vzniká pozice mužských a ženských služebníků – diakonia.

V této době diakoni a diakonky (vdovy a mladé ženy, jenž následovaly práci žen provázejících Ježíše) nejen ošetřovali nemocné formou návštěv, ale také zaníceně vyhledávali potřebné, přenášeli je do vlastních domovů, kde bylo o ně pečováno. Tyto domy byly předobrazem dnešních nemocnic a nazývaly se diakonie. Známá diakonka Fabiola, narozená roku 55 n. l., strávila mnoho hodin ošetřováním chudých v jejich domovech. Tito diakoni a diakonky lze považovat za předchůdce profesionálního ošetrovatelství.

Česká diakonie byla ustanovena roku 1903, z iniciativy evangelického faráře v Krabčicích pod Řípem. Mezi mladé diakonky patřila i diplomovaná sestra Emílie Ruth Tobolářová, ředitelka Státní ošetrovatelské školy v Praze.

Úloha charity v rozvoji profesionálního ošetrovatelství

Charitativní služba se rozvíjela tam, kde existovala biblická víra. Lze říci, že ten, kdo pečuje o potřebné, strádající či nemocné, v jistém slova smyslu imituje boha a zejména Božího syna. Projevem lidskosti je otevřené srdce a solidarita, je v souladu se základním poselstvím náboženství. V zásadě lze konstatovat, že citlivost srdce charitativních pracovníků, jejich odvaha a rozhodnutí sloužit mají biblické a křesťanské kořeny. Slovo „charita“ původně znamená dobročinnost nebo křesťanskou lásku, na jejímž podkladě je bližnímu dobročinnost prokazována. Má původ ve slově středověké latiny „caritas“, což znamená milosrdenská láska. (4)

Na počátcích existence charitativní služby v naší zemi se setkáváme se ženami, které církve uctívá jako svaté – Anežku Přemyslovnu, narozená roku 1211. Pochopila Kristovo přikázání lásky a začala je uskutečňovat. Byla nejmladší dcerou českého krále Přemysla Otakara a jeho ženy Konstancie Uherské. Sv. Anežka se měla stát královnou či císařovnou, ale raději odložila královský šat a rozhodla se v prostém řeholním rouchu klarisek sloužit chudým a nemocným. Své královské věno věnovala na zařízení a udržování prvních charitativních ústavů v naší vlasti, které později svěřila do péče bratrstva, z něhož vznikl řád Křižovníků s červenou hvězdou. Anežka byla považována za opravdovou matku sester, živitelku chudých, ošetrovatelku nemocných. Pomoc vykonávala nejen osobně, ale též ji i organizovala. Z téže příčiny založila i svou klášterní komunitu – špitály pro nemocné, staré, nuzné a pocestné. Její odkaz „pax et bonum“ – „Mír a dobro všem“, je závazný pro všechny věřící a zejména charitativní pracovníky.

1.1 KONGREGACE MILOSRODNÝCH SESTER ŘÁDU SVATÉHO KARLA BOROMEJSKÉHO

Záměr zakladatele Josefa Chauvenela, mladého advokáta, jistě ani nenapadlo, že svou láskou k chudým a nemocným, pracuje pro příští staletí, že klade pevné základy ke vzniku Kongregace řeholních sester, které se zasvětili Bohu, aby všechny trpící a strádající těšily a rozšiřovaly víc a víc svou nevyčerpatelnou milosrdnou lásku. i na smrtelném lůžku mu ještě leželo na srdci, aby jiní pokračovali v započatém díle lásky. Prosil svého otce, aby jménem, kterým disponoval, zajistil pokračování svého původního záměru. Emanuel Chauvenel si umínil stůj co stůj splnit synovo přání, aby dívky a ženy pokračovaly v péči o postižené morem. V Domě milosrdenství mělo žít pět

dívek nebo vdov. Měly se zaměstnávat pod vedením jedné z nich vyhledáváním chudých a opuštěných nemocných. Měly o ně pečovat, vydržovat je almužnami, těšit je a zprostředkovat jim svátosti. Jmenovaný Emanuel Chauvenel si vyhradil právo jmenovat a uvádět sestry ke službě; toto právo mělo přejít po jeho smrti na pozdější protektory ústavu. Odkázal nové vzniklé společnosti dům, a aby dal založení pevnější formu, jmenoval protektory pány faráře z města Nancy a jejich nástupce do úřadu. V domě se okamžitě sešlo malé společenství pěti sester a pod vedením vdovy Barbe Thouvenin začaly vykonávat skutky křesťanské lásky. Tento dům i akt se staly kolébkou Kongregace. (ilustrace obr. č. 1)

Generální nadační listina

Po desetiletém trvání Domu milosrdenství 23. Listopadu 1662 anuloval Emanuel Chauvenel všechna předcházející darování a nechal zhotovit jakousi generální nadační listinu. Vyznačuje se jenom některými odchylkami proti původní listině. Dům v listině je nazván „Dům milosrdenství“ pod ochranou Ježíše, Marie a Josefa a sestrám dáno jméno „Milosrdné sestry“. V novější listině se nazývá tentýž dům „Dům svaté rodiny Ježíše, Marie a Josefa“ a sestry „Sestry od svaté rodiny“. V darovací smlouvě z roku 1652 jsou protektory označeni všichni faráři města a o deset let později je tento úřad vyhrazen jednomu duchovnímu a také zakladateli Emanuelovi Chauvenelovi. Po jeho smrti má na jeho místo nastoupit několik osob, které si zvolí představená pro blíže určené občanské záležitosti. V novější darovací listině je majetková listina obsáhlejší a detailnější. V listině z roku 1662 už není zmínka o církevním schválení, Emanuel Chauvenel prosil však vévodu, aby povolil osvobození nemovitostí institutu od poplatků. Nová část spisů také upravuje otázku volby přestavené, kterou se předchozí darovací listina nezabývala. Má být svými družkami volena doživotně. (2)

1.2 SLOŽENÍ SLIBU MILOSRDENCTVÍ

Složení slibu milosrdenství a vytrvalosti ve službě i ve společenství se uzavřela první etapa vzniku a otevřela se cesta vývoje do řeholního společenství. Životní styl sester byl utvářen řeholními pravidly. Zasněžení Svaté rodině, slib milosrdenství i rozhodnutí setrvat ve službě i ve společenství trvale až do konce života je připravovalo na evangelijní sliby čistoty, chudoby a poslušnosti. Zasněžení z roku 1679 obsahovalo už samo o sobě pravé zasněžení Bohu.

Slib milosrdenství nabýval postupně dnešní podoby. Jeho obsah má církevně právní formulaci. „Tímto slibem se sestry zavazují žít, pracovat a umírat v milosrdné službě chudým, dětem a opuštěným, a sice na tom působišti, které jim bude svěřeno, a s vědomím, že v nich slouží samému Kristu.“ (4)

Při papežském schválení ústavu v roce 1841 hovoří papežské breve o schválení Kongregace s třemi jednoduchými sliby. Slib milosrdenství je uveden jak ve formulaci slibů, tak ve schválení papežem jako zaměření společenství, ale není zde vyjádřen jako samostatný slib.

Požadavky na novicky

Všimněme si požadavku Kongregace pro přípuštění novickek ke skládání slibu. Novicka mohla skládat slib teprve po nabytí jistoty motivu svého zasvěcení. Sliby přijímal superior při mši svaté, což tehdy nebylo obvyklé. Pro sestry to znamenalo úzké spojení zasvěcení s ukřižovaným Kristem.

Noviciát byl od založení dvouletý a při výběru nových sester se kladl důraz na výběr členek více, než na další formaci. Sestry si byly vědomy toho, že na tom závisí štěstí institutu. Slib milosrdenství byl celoživotní, sestry jej skládaly nejdříve pro společenství, pak ke službě chudým a nemocným. Pro sestru měl proto tyto důsledky: každá novicka si byla vědoma, že nikdy nesmí zradit spolusestry, ale bude pro celý život každé z nich nápomocna poskytnutím stravy, oděvu, pomocné ruky nebo posloužením v nemocnici až do smrti.

Život sester od noviciátu prostupovala snaha po osobní konverzi. Po prvním roce noviciátu hlasovaly sestry o novickách, zda budou vráceny zpět do světa anebo mohou pokračovat ve druhém roce noviciátu. Dva měsíce před koncem noviciátu se hlasování s hodnocením opakovalo. S výsledkem se seznámil biskup i superior. Biskup určil termín slibů. Nejdříve sestry složily v roce 1704 slib poslušnosti. Slibem poslušnosti se sestry zavazují s neotřesitelnou věrností, schopností podřídit se řeholi a stanovám, příkazu nadřízeného a představené. V roce 1708 sestry poprvé složily slib chudoby, který sestřím napomáhá k dosažení plné svobody a očisťuje je. Všechny dary, vše, co slouží je společné a slouží celému domu. Výtěžek přijde do společné pokladny, z níž každá obdrží kapesné. Slibem čistoty pro nebeské království v roce 1711 se dokončil vývoj řeholního zasvěcení. (3)

1.3 VLIV OBLEČENÍ ŘÁDOVÝCH SESTER NA UNIFORMU ZDRAVOTNÍCH SESTER

Již od počátku byla uniforma zdravotních sester inspirována oblečením řádových sester. Oděv byl výrazem jejich nitra – shodoval se s jejich ideálem chudoby a pokory. Sesterská uniforma byla zavedena v polovině 19. století. (15) Na podnět ruského chirurga Pirogova v Krymské válce ženy ošetřovaly raněné. Jejich oblečení se skládalo z hnědých šatů, bílé zástěry a na krku měly na modré stuze stříbrný kříž. Na opačné

straně fronty pečovaly o raněné anglické sestry v čele s Florence Nightingalovou (žena s lampou). Sama lampa se stala profesním znakem a je zobrazena i na odznacích sester. (14)

V České republice začaly zdravotní sestry nosit uniformu v roce 1918. Měla dvě provedení – pracovní a slavnostní. Pracovní uniforma se skládala ze světlomodrých šatů ke kotníkům a dlouhými rukávy s vysokou manžetou, bílé zástěry, z velkého bílého skládaného čepce, černých punčoch, černých bot a odznaku. Slavnostní uniformu užívaly řádové sestry při slavnostních příležitostech. Stejná uniforma sloužila pro vrchní a představené sestry. Skládala se z tmavomodrých dlouhých šatů s krátkou pláštěnkou, čepce s bílým okrajem a tmavomodrým mušelínovým závojem. Postupně docházelo k pozměňování uniformy, ale zásadní změna nastala až v poválečném období. Nošení čepce se zachovalo do jara roku 1990. (15)

1.4 POHLED DO DĚJIN NEMOCNICE MILOSRDNÝCH SESTER ŘÁDU SVATÉHO KARLA BOROMEJSKÉHO

V místech, kde se Vlašská ulice mění v příkrou stezku vedoucí vzhůru k petřínské rozhledně, leží uprostřed zahrad mezi severním úbočím Petřína a svahem Strahovské zahrady nemocnice, po léta nazývaná „U panen.“

Vznik této nemocnice a její plodná i bolestná historie jsou nerozlučně spjaty s Kongregací sester boromejek, které ji za pomoci dobrodinců brzy po svém příchodu do Prahy vlastníma rukama vybudovaly, několikrát přestavěly a průběžně vybavovaly vším potřebným pro kvalitní lékařskou a ošetrovatelskou péči, a především v ní obětavě po léta sloužily nemocným – až do násilného vyhnání 15. 8. 1952.

Naplněné odvahou mládí a touhou darovat svůj život zcela do služby nemocným a jakkoliv trpícím začaly pracovat nejprve v Klárově ústavě slepých.

Brzy však pociťovaly potřebu vlastního mateřského domu a pracoviště u lůžka nemocných.

Dne 14. 8. 1842 zakoupily od barona Bretfelda z darů císařovny Mariany a hraběnky Thysebaertové, Černínové dva malé domky, č. 336 a 337, obklopené zahradami. Po nejnútnejších úpravách těchto domů se sestry ujaly nemocných, pro něž, měly z počátku jen jedinou místnost s šesti lůžky. (12)

Rok na to, při příležitosti prvních slibů novicек, prohlásil pražský arcibiskup Mons. Alois Schrenk: „Kongregace je podobná hořčičnému zrnku, nejmenšímu ze semen, avšak z toho semene vyrostе mohutný strom. Ten již nyní rozšiřuje své větve a v jeho osvěžujícím stínu bývají posilňovány a osvěžovány na těle i duchu tisíce našich

bratří a sester. Z Nancy byla z tohoto původního stromu odštěpena ratolest a přesazena do české půdy, aby i naše drahá vlast byla obdarována plody tohoto znamenitého stromu.“(5)

Hned na počátku svého působení v klášteře převzaly dvě sestry boromejky péči o sirotky v sirotčinci sv. Notburgy, založeném a vydržovaném spolkem pražských šlechticů.

V malém domě, kde sestry bydlely, bylo brzy znát nedostatek místa pro přibývající počet čekatelek a novic. Když se nepodařil pokus koupit Vlašský špitál, bylo rozhodnuto vystavět nový, prostorný mateřský dům. Kníže František Lobkovic se udiveně ptal: „Jak chtějí sestry stavět, když nemají ani krejcaru?“ V odpověď mu zaznělo z úst jeho šlechtné sestry Heleny: „Františku, sestry důvěřují v Boha...“ a kníže Lobkovic sám stál v čele podnikání. Dne 29. 4. 1851 spolu s P. Dichtlem, rádcem a pomocníkem sester, a Matkou Terezií Helvigovou, první generální představitelkou, vykonal slavnostně první tři výkopy. Stavbu nejen podporoval finančně, ale osobně zde přiložil ruce k dílu jako rádcem stavitele i jako dělník pro všechny potřebné práce. Práce na tomto díle se stala jeho životním úkolem.

Také četní jiní dobrodinci přispívali finančně na stavbu. Mnozí dodali stavební materiál (dřevo z loďařských závodů v Českých Budějovicích, kníže Schwarzenberg vápno a cihly, prelát benediktýnského kláštera v Břevnově kámen z klášterních lomů).

Základy rostly jako z vody. Již ke konci října vyčnívala stavba nad povrch země a koncem téhož roku bylo přízemí hotovo až do prvního poschodí. V zimě se svážel materiál a pracovalo se na vyhloubení sklepů. Od jara 1852 se staveniště hemžilo čilým ruchem a v září téhož roku se už dávaly na budovy krovy. Dne 14. 12. 1852 byl vztyčen na malé věžičce kříž a do makovice na vrcholu věže vložena pergamenová pamětní listina, v níž jsou záznamy o počátcích stavby.

Práce na vnitřních úpravách i na vnějším vzhledu nemocnice stále pokračovaly. V letech 1854 – 1855 bylo již v nemocnici k dispozici 80 lůžek. Dne 15. 5. 1855 uzavřela Kongregace smlouvu s pražskou všeobecnou nemocnicí, že od nich převezme péči o určitý počet nemocných a kromě toho bude sloužit jako lokální nemocnice pro Malou stranu a Hradčany, tedy blízké okolí, protože levý břeh Vltavy neměl dosud žádnou jinou veřejnou nemocnici. (12)

Je nutné si uvědomit, že ze Všeobecné nemocnice byli do lokální nemocnice Pod Petřín převáženi nemocní lidé většinou s těžkými, nevyлéčitelnými nemocemi, chirurgicky nemocní, kteří již byli po operaci a potřebovali náročnou pooperační péči,

pacienti s inoperabilními nádory, s tuberkulosou, plegiemi a jinými těžkými nervovými i interními nemocemi.

I při této náročné péči se neustále stavělo, protože nával nemocných byl tak veliký, že bylo nutno budovu opět rozšířit. Nové západní křídlo domu vyrostlo během let 1856 – 1857 – současný stav nebo stav, který se váže k letům 1956 – 1957. V této době byl také dokončen kostel sv. Karla, zdobený freskami a obrazy malíře V. Kandlera. V nemocnici k dispozici 220 lůžek. (příloha č. 2)

Roku 1865 se Kongregace rozhodla založit při mateřském domě také školu. Základní kámen byl položen na místě, kde dříve stával kříž, proto název „u sv. Kříže“, krátce Křížovka. Tato budova byla dostavěna již téhož roku na podzim a počátkem r. 1866 v ní zahájila činnost nejprve opatrovna pro děti a starší dívky. Škola byla povolena r. 1868 a hned byly otevřeny 4 třídy.

Ke škole koupila Kongregace zahradu sirotčince sv. Nofburgy. Křížovka byla v letech 1874 – 1875 rozšířena o další budovu pro vyučování dětí. Počet sester se neustále zvyšoval a nebylo možné odkládat další přístavbu mateřince. Mnohé dívky nacházely smysl svého života v nezištné práci pro druhé a pro představené to byla nesmírná ztráta, když pro nedostatek místa, jak potvrzuje kronika, nemohly být přijímány nové čekatelky. Z toho důvodu byla v roce 1893 zahájena stavba nového mateřského domu a současně obnova kostela.

I přes výstavbu nového domu počet míst pro nemocné byl nedostatečný. Pokoje byly přeplněny a přicházeli další a další nemocní. Sestry vidí naléhavou nutnost nové přístavby nemocnice. Roku 1898 byl tedy položen základní kámen k domu sv. Antonína, jehož stavba rychle pokračovala a v němž pak byli umístěni těžce nemocní pacienti, trvale upoutáni na lůžko. Tím vzrostla kapacita na 260 lůžek.

Za značného finančního nákladu a mnoha let usilovné práce se podařilo na přelomu století vybudovat v nemocnici kanalizaci, ústřední topení a provést elektrifikaci budovy. Stále se pokračuje ve vnitřních úpravách a vybavení nemocnice moderními přístroji a technikou.

Roku 1929 Kongregace koupila část zahrady strahovského kláštera, který mimo to povolil čerpání vody ze svých pozemků. Nemocnice je tedy zásobena výbornou pitnou vodou. K roku 1930 díky dalším stavebním úpravám místností stoupl počet lůžek na 280. V roce 1937 se Kongregace rozhodla, že na svůj náklad zřídí, a bude vydržovat odbornou školu pro ženská povolání v Křížovce.

V prvním týdnu protektorátu se provedlo úředně darování realit sirotčince sv. Nofburgy ve Šporkově ulici 321 Kongregaci. Komitě šlechtných dam se již před časem na své schůzi rozhodlo, že předá do majetku Kongregace všechny reality sirotčince sv. Nofburgy při příležitosti 100. výročí působení Milosrdných sester v tomto ústavě, tj. k 2. 11. 1939. Vzhledem k současné politické situaci se urychlilo úřední jednání (ještě s českými úřady) a proto dne 20. 3. 1939 byla vyhotovena darovací listina, podle které byly Kongregací převzaty do vlastnictví dva domy – dvoupatrový směrem do ulice a jednopatrový v zahradě. V roce 1939 také Kongregace uskutečnila svůj dlouholetý plán: mít pro své řehoní sestry vlastní ošetrovatelskou školu. Byla umístěna v jednom křídle kláštera v 2. poschodí nad noviciátem, kde byla vybudována velká vzdušná posluchárna se šatnou, laboratoř, kabinet pro pomůcky, ředitelna a sborovna. (2)

2 OŠETŘOVATELSKÁ ŠKOLA

Hlavním úkolem Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského je posvěcování jejich členů věrným zachováním jejich stanov. i přesto vyvinula Kongregace rozsáhlou činnost charitativní, jenž se projevuje vykonáváním účinné lásky k bližnímu, hlavně v nemocnicích a jim příbuzných ústavech. Ošetřování chudých a nemocných bylo dáno do vínku mladičké větvi – původní mateřské Kongregace založené v Nancy ve Francii, když v roce 1837 tato malá společnost čítající 6 sester, začínala svou činnost v Praze.

Svému úkolu zůstala Kongregace věrná po celá staletí. Dnes působí její členky jako ošetřovatelky nemocných v četných nemocnicích hlavně v Čechách, méně na Moravě. Kongregace se vždy snažila vyhovět požadavkům doby. Sestry pracující u nemocných měly mít nejen potřebné vlastnosti jako Milosrdné sestry – ošetřovatelky, ale i patřičně přiměřené vzdělání a odborné vědomosti. Z těchto důvodů se zúčastňovaly krátkodobých kursů – výcvik ošetřovatelek nemocných.

V roce 1916 byla založena dvouletá ošetřovatelská škola v Praze. Požadavky kladené na ošetřovatelky se stupňovaly, a proto dávala Kongregace téměř každoročně vzdělávat několik sester ve státní ošetřovatelské škole, české i německé. Sestry bývaly přijaty do školy jako externí žákyně. V roce 1939 diplomovaly poslední 4 žákyně v české ošetřovatelské škole v Praze II. Také v Brněnské ošetřovatelské škole Milosrdných sester III. řádu sv. Františka bylo vzděláno v letech 1936-1940 9 členek Kongregace. Vzhledem k rozvoji lékařských věd ale i rozvoji ošetřovatelství, bylo potřebné odborné školení sester. Aby sestra v nemocnici nebyla pouze ošetřovatelkou, ale i spolehlivou pomocnicí lékaře, rozhodla Kongregace zřídit při své nemocnici vlastní 2letou ošetřovatelskou školu pro vzdělávání svého řeholního dorostu.

2.1 ŠKOLNÍ ROK 1939 – 1940

Povolení školy

Dne 5. září 1939 bylo povoleno zřízení školy výnosem Zemského úřadu v Praze. Školu na své náklady zřídila a udržovala Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Praze III. Byl také schválen provoz školy, vzhled vyučovacích místností a ustanovení učitelských sil.

Schválení stanov a učební osnovy

Stanovy ošetřovatelské školy Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Praze III byly schváleny dne 1. září 1939 výnosem Ministerstva sociální a zdravotní správy. Stejným ministerstvem byla schválena učební osnova a podrobná učební osnova pro I. a II. ročník. (10)

Úprava vyučovacích místností

Učebny, posluchárny, kabinety, laboratoře, ředitelny a sborovny byly umístěny v jednom křídle kláštera ve druhém poschodí. Po náležité přestavbě, úpravě a vybavení byly předány k danému účelu. Internát žáků (jídlna, pracovna, ložnice) byl umístěn v klausuře, protože škola byla zřízena jen pro řeholní dorost Kongregace.

Začátek školního roku

Začátek školního roku byl výjimečně stanoven na 15. října. První přednášky byly z anatomie, hygieny a nauky o potravinách.

Učitelský sbor

Ředitel školy: primář nemocnice Milosrdných sester MUDr. Ladislav Holešovský

Představená školy: odborná učitelka a diplomovaná ošetrovatelka S. M. Karla Klosová

Pro jednotlivé předměty byli schválení tito učitelé:

Anatomie – Prof. MUDr. V. Borovanský

Hygiena, administrace nemocnic, veřejné zdravotnictví, zdravotní zákony a občanská nauka – Vl. rada MUDr. J. Doškář

Nemoci nosní-ušní-krční – Prim. MUDr. J. Frotzel

Choroby nervové – Doc. MUDr. V. Haškovec

Sociální péče – MUDr. Hrejzová – Závadová

Nemoci oční – Doc. MUDr. J. Janků

Choroby vnitřní, farmakologie, zdravotní služba ve válce – MUDr. J. Karpíšek

Etika a dějiny ošetrovatelství – Diplomovaná sestra K. Klosová

Bakteriologie, dietetika, infekční choroby – MUDr. V. Koptík

Fysiologie – Doc. MUDr. Krůta

Technika ošetrovatelská – Diplomovaná sestra H. Kubáňová

Rentgen a radiologie, vodo a elektro léčba, masáž, analýza moče – MUDr. J. Lhotka

Nemoci kožní – Prim. MUDr. A. Měska

Gynekologie a porodnictví – Prof. MUDr. A. Ostrčil

Nauka o potravinách – MUDr. M. Podzimková – Riedlová (10)

Chirurgie – Doc. MUDr. E. Polák

Péče o kojence, péče o dítě – Doc. MUDr. Č. Saitz

Vaření diet – odborná učitelka, sestra A. Spěvákova

Patologie – Doc. MUDr. F. Škorpil (10)

Žákyně na zkoušku

Školní rok začal se 24 žákyněmi na zkoušku. Přednášky z hygieny a nauky o potravinách se konaly v provizorní posluchárně v budově školy, na přednášky z anatomie chodily sestry do anatomického ústavu. Přednášky předal prof. Dr. Borovanský svému asistentovi doc. Dr. Karlu Žlábkovi, který se s nevšední svědomitostí a trpělivostí snažil těžkou vědu vysvětlit co nejlépe svým posluchačkám. Díky jeho přednáškám o anatomii dostaly žákyně pevný základ do dalšího studia.

Změna v učitelském sboru

Přednášky z fyziologie převzal doc. MUDr. F. Karásek místo doc. Dr. Krůty, který odjel do ciziny.

Návštěva vrchního zdravotního inspektora

Dne 28. listopadu 1939 navštívil školu vrchní zdravotní inspektor Dr. Pubal, aby se přesvědčil o zdatnosti, zdraví a schopnostech žákyň. Všechny 24 žákyň bylo uznáno za schopné.

Činnost ve školním roce

Vzhledem k pozdnímu začátku školního roku a stále pilné přípravě ke zkouškám měly žákyně první prázdniny až o vánocích a to pouze 10 dnů. Ve školním roce byla přednášena jen teorie a byly probrány tyto předměty: anatomie, fyziologie, bakteriologie, hygiena, patologie, nauka o potravinách, dietetika, farmakologie, rentgen a radiologie, vodo a elektroléčba, masáž, technika ošetrovatelská, ošetřování při nemocech vnitřních, infekčních, chirurgických duševních, ženských, ošetřování v porodnictví, péče o kojence, péče o dítě, zdravotní služba ve válce, analýza moče, administrace nemocnic, etika a dějiny ošetrovatelství. Také se celý rok žákyně zúčastňovaly ranního úklidu v nemocnici jak na interním a chirurgickém, tak na tuberkulosním oddělení. Předměty z nichž byly žákyně klasifikovány včetně celkového prospěchu. (ilustrace obr. č. 4,5)

Ukončení školního roku

Školní rok byl ukončen 28. června a zdárně jej ukončilo 23 žákyň z celkového počtu 24. Jedna žákyně během školního roku zemřela na tuberkulosu.

2.2 ŠKOLNÍ ROK 1940 – 1941

V tomto školním roce nebyly přijaty nové žákyně do 1. ročníku. Původních 23 žákyň, nyní ošetrovatelek na zkoušku, nastoupilo na praktickou službu v nemocnicích pod dozorem vedoucích sester (červenec – srpen). (10)

Místa praktického výcviku

Největší praxi získávaly žákyně ve Všeobecné veřejné nemocnici Protektorátu Čechy a Morava na Královských Vinohradech. Praxi z oborů gynekologie, porodnictví, péče o dítě získávaly v Zemském ústavu pro péči o dítě v Praze II. Také dojížděly do Veřejné všeobecné okresní nemocnice v Českých Budějovicích, kde vzhledem k odlehlosti pracoviště pro praktický výcvik od místa školy sestry jezdily elektrickou dráhou. Proto jim ředitelství elektrických podniků v Praze povolilo používání dvoutraťových žakovských lístků.

Změna v učitelském sboru

Primář MUDr. J. Frotzel odešel do důchodu a jeho přednášky o nemocech ušních-krčních-nosních převzal jeho nástupce na oddělení Vinohradské nemocnice Doc. Dr. Hlaváček. MUDr. Hrejzová-Závadová pro zaneprázdněnost předala přednášky o sociální péči sociální pracovníci a redaktorce K. Vorlové. Změny byly nahlášeny Ministerstvu sociální a zdravotní správy, které potvrdilo nové členy sboru.

Činnost ve školním roce

Ošetřovatelky na zkoušku plnily učební osnovu, střídaly teoretické předměty a praktický výcvik na jednotlivých odděleních. Z teoretických předmětů byly ve 2. školním roce probírány: nauka o nemocech očních, kožních, ušních-nosních-krčních, sociální a zdravotní péče, zdravotní zákony. Také byl uspořádán krátkodobý kurs psaní na stroji.

Exkurse

Dne 24. ledna 1941 – prohlídka Zdravotního ústavu na Královských Vinohradech, promítán poučný film, který pojednával: o výrobě protizáškrtového séra, dětské obrně, o Lupusu, o boji o zdraví a kursy hospodárné výživy.

Dne 25. února 1941 – návštěva Ústavu pro slepé děti na Hradčanech, žákyně se zúčastnily vyučování, kde jim malí slepí umělci předvedli hudební a zábavný program. Sestry zaujala možnost rozvinout duševní schopnost i při chybějícím důležitém smyslu, je-li o slepce po stránce sociální a výchovné správně postaráno.

Dne 15. března 1941 – návštěva nemocnice Milosrdných bratří v Praze. Prohlídka nemocničních i operačních sálů, laboratoř a jiná zařízení ústavu.

Dne 15. května 1941 – návštěva Ústavu pro hluchoněmé na Smíchově. Tato návštěva zanechala v sestřích hluboký dojem, jak těžká je výchova a vyučování dětí, které postrádají dva důležité smysly, a také jakých výsledků se dá velikou trpělivostí

dosáhnout. Zajímavé byly dílny pro chovance, kteří školu již opustili, ale i nadále zůstávají v kontaktu s ústavem. (10)

Změny v počtu žákyň

V lednu 1941 jedna žákyně pro stálou nemocnost byla ze školy odhlášena a zároveň přibyla nová žákyně, která si chtěla po dlouhodobé nemoci školu dokončit. Celkový počet žákyň tak zůstal nezměněn.

Příprava k diplomovým zkouškám, diplomové zkoušky

Dne 18. května 1941 byla ukončena praktická cvičení v nemocnicích a nastala doba pilného cvičení a opakování si učiva. 23. června byly zahájeny diplomové zkoušky. Předsedou a členy zkušební komise byly stávající prof. a doktoři z ošetřovatelské školy. Téhož dne byly vykonány teoretické i praktické zkoušky. U 18 ti absolventek byl celkový prospěch výborný všemi hlasy, u 5 ti absolventek byl celkový prospěch výborný většinou hlasů. Následujícího dne 24. června předseda Dr. F. Pubal odevzdal absolventkám diplomy. Po několika dnech odpočinku nastoupily nově diplomované sestry, vybaveny novými vědomostmi, na svá nová působiště. (ilustrace obr. č. 7)

2.3 ŠKOLNÍ ROK 1941 – 1942

Během prázdnin zemřel Dr. Antonín Ostrčil, člen učitelského sboru, přednosta gynekologicko porodnické kliniky, kde žákyně školy praktikovaly. Absolventky budou vždy rády vzpomínat na vynikajícího učitele, znamenitého operátora, který při vážné nemoci dovedl ještě jistou a pevnou rukou zvládnout i náročně operace. Novým ředitelem byl primář nemocnice MUDr. Ladislav Holešovský.

Školní rok začal 15. září. Týž den bylo komisionální přijetí žákyň na zkoušku. Vrchní zdravotní rada Dr. P. Kosina uznal všechny žadatelky schopnými. Do prvního ročníku tak bylo přijato 22 žákyň. Druhý den hned začalo vyučování s přednáškami z anatomie, nauky o potravinách a hygieny.

Změny v učitelském sboru

Doc. Dr. F. Karásek pro veliké vyčerpání nemohl dále přednášet fyziologii, a proto jeho přednášky převzal Prof. Dr. V. Hons. Pro špatný zdravotní stav nemohl přednášet Dr. Josef Droškář a proto jeho přednášky z hygieny převzal Dr. M. Kredba, přednášky z administrativy ředitele Vinohradské nemocnice prim. Dr. J. Wagner a převzal správce téže nemocnice J. Šedivý. Přednášky z bakteriologie o infekčních nemocech a dietetiku za Dr. V. Koptila, převzal Dr. J. Karpíšek. Všechny změny byly hlášeny na Ministerstvu sociální a zdravotní správy a noví učitelé byli schváleni. (ilustrace obr. č. 9) (10)

Změna v počtu žákyň

Během zkušebního období přerušily dvě žákyně studium pro špatný zdravotní stav. Ve škole zůstalo jen 20 žákyň.

Činnost ve školním roce

Hned od počátku se žákyně s velikou pílí a svědomitostí věnovaly studiu, neboť v říjnu byla již zkouška z hygieny, v listopadu z nauky o potravinách a anatomie. Při studiu hlavně anatomie si osvojily žákyně řadu nových pojmů a nabyly tak dobrého základu pro další předměty. S výjimkou vánočních a velikonočních prázdnin se studovalo pilně po celý rok. Následovala jedna zkouška za druhou, takže do konce května bylo probráno všechno učivo.

Zdravotní stav žákyň

Zdravotní stav žákyň byl celkem dobrý. Všechny žákyně až na 4 během roku nebyly vůbec nemocné, pak mohlo vyučování probíhat plynule podle osnov.

Žádost o prominutí povinné školní docházky

Vzhledem k malému počtu ošetřovatelek a nedostatku odborných školených sester byla podána Kongregací Ministerstvu vnitra prostřednictvím Zemského úřadu žádost o prominutí praxe a připuštění studentek 1. ročníku k diplomovým zkouškám. Žádosti bylo vyhověno a 6 ti měsíční praxe byla prominuta, protože všechny žákyně měly již praxi z nemocnice. Den diplomových zkoušek byl stanoven na 30. června 1942.

Diplomové zkoušky

V měsíci červnu se žákyně intenzivně připravovaly na závěrečné zkoušky. Závěrečné zkoušky probíhaly 30. června 1942 a předsedou zkušební komise byl zástupce zemského úřadu Dr. Ullrich. Další členové komise zůstali stejní jako v minulém školním roce. Zkoušky skončily tentýž den. Všechny absolventky závěrečné zkoušky zvládly na výbornou. Diplomy jim předal předseda zkušební komise.

2.4 ŠKOLNÍ ROK 1942 – 1943

Začátek školního roku byl stanoven na 14. září.

Přijetí žákyň na zkoušku

Dne 18. září zavítal do školy přednosta zemského úřadu Dr. Ullrich, aby se přesvědčil, že u všech žákyň byly splněny přijímací podmínky. Všech 29 žákyň bylo přijato, ale jen na zkoušku. V tomto roce vedle žákyň Kongregace bylo přijato do školy i 6 školských sester sv. Františka z Břevnova. (10)

Žákyně na zkoušku

Dne 15. září začaly přednášky z nauky o potravinách, z anatomie a hygieny. Nejdůležitějším předmětem byla anatomie. i tento školní rok musely žákyně přestát počáteční obtíže. Díky dobrému výkladu vyučujícího Dr. K. Žlábka se všechny žákyně poměrně lehce přenesly přes těžké počátky výuky. Velmi dobrý prospěch při prvních zkouškách byl odměnou za jejich snahu. Pro slabý prospěch nemusela ani jedna žákyně opustit školu.

Změny v učitelském sboru.

Žákyním přibyl nový předmět: „Nauka o dědičnosti a rase“. Jeho vyučování měl v kompetenci Doc. MUDr. B. Sekla. Přednášky o preventivní sociální péči převzala sociální pracovnice K. Vorlová, která přednáší na škole. Vládní rada Dr. J. Doškař z důvodu zhoršeného zdravotního stavu nemohl přednášet učivo o zdravotních zákonech a tak se tohoto závazku ujal ředitel školy Doc. Dr. V. Holešovský. Za nepřítomného Doc. Dr. V. Haškovce přednášel jeho asistent Dr. V. Petráši.

Činnost ve školním roce

V prvních měsících byl věnován veškerý čas přednáškám a studiu. Po celý rok se žákyně účastnily ranního úklidu v nemocnici na oddělení interny a chirurgie. V první polovině ledna a v únoru polodenní službou zastupovaly ošetřovatelky v nemocnici, které se připravovaly ke zkouškám po 4 měsíčním kursu pro ošetřování nemocných. Všechny přednášky a zkoušky ukončily v květnu. V červnu započaly s celodenním praktickým výcvikem na speciálních odděleních nemocnice. V červenci a v srpnu měly žákyně zasloužené prázdniny. V červnu byly přijímány nové žákyně pro I. ročníky ošetřovatelské školy. (ilustrace, obr. č. 11)

Změna v počtu žákyň

Školní rok započal s 29 žákyněmi. V prvních měsících přibylo 5 žákyň se schválením Zemského úřadu. Během školního roku se 6 žákyň odhlásilo. Počet studujících žákyň byl tedy 28. Zdravotní stav žákyň nebyl moc dobrý.

Kulturní činnost exkurse

Dne 15.3 1943 – prohlídka knihtiskárny „Novina“, kde byl zahájen nejmodernější provoz výroby knih. Ředitelství knihtiskárny věnovalo škole nádherné dílo akademického malíře Otakara Štáfla „Vysoké Tatry“.

Dne 13. a 20. dubna – si žákyně prohlédly po skupinách zařízení Zemského úřadu pro péči a dítě. Bylo jim dovoleno se také podívat na kojenecké oddělení. (10)

Dne 26. května – žákyně navštívily Ústav pro hluchoněmé na Smíchově. Po přednášce byly přítomny na vyučování v jednotlivých třídách, a poznaly i práci v dílnách pro chovance školy odrostlé. Neštěstí dětí, které postrádaly dva důležité smysly se dotklo každé žákyně.

Poslední exkursí tohoto roku byla návštěva oddělní léčebny pro duševně choré v Bohnicích.

Diplomové zkoušky

Mezi 28 žákyněmi tohoto ročníku bylo 10 sester s tříletou až šestiletou předběžnou nemocniční praxí. Z tohoto důvodu sestrám byla praxe odpuštěna a byly připuštěny k diplomovým zkouškám. Zkoušky byly stanoveny na 2. října 1943. Předsedou komise byl Dr. Ullrich. Členové komise se nezměnili, zůstali stejní jako v minulých letech. Výsledek zkoušek byl ve všech předmětech výborný. Po ukončení rozdál předseda zkušební komise všem žákyním jejich diplomy. (ilustrace, obr. č. 12)

2.5 ŠKOLNÍ ROK 1943 – 1944

Tento školní rok přináší do ošetřovatelské školy něco nového. Ke stále stoupající potřebě školených ošetřovatelek se Kongregace rozhodla přijímat do školy také civilní žákyně. Tím však nastaly velké starosti se zřizováním internátu ve válečné době. Pro internát byl získán zahradní pavilonek Ústavu sv. Nofburgy se studovnou, ložnicemi, jídelnou vybavenou v Kongregační budově. Dne 1. září nastoupily již nové žákyně do ztichlé budovy školy Pod Petřínem.

Začátek školního roku

Dne 2. září sedělo 40 nadšených dívek v lavicích. Představená školy jim nastínila, jak vzácné je povolání ošetřovatelek a o jak odpovědnou práci jde. Vychovatelkou a zároveň školní sestrou byla ustanovena odborná učitelka Lucie Podroužková. Přijaté žákyně však nezůstaly v plném stavu. Dívky narozené v roce 1924 byly příkazem odvolány ze školy k práci do továren.

Změny v učitelském sboru

Tento rok došlo k značným změnám v učitelském sboru. Přenášky z administrativy převzal tajemník Zemského úřadu J. Novák, o veřejném zdravotnictví a zdravotních zákonech přednášel Doc. Dr. J. Drbohlav. Oba dva místo nemocného vládního rady. Dr. J. Doškaře. Tělesnou výchovu začala učit Prof. M. Ladmanová – Brožová. Všechny tyto změny byly schváleny Zemským úřadem, který rovněž stanovil, aby o nemocech kožních přednášel Doc. Dr. E. Petráček místo prim. A. Měsky. (ilustrace, obr. č. 8,9,10) (10)

Činnost ve školním roce

Nové prostředí a nové učební obory žákyně plně zaujaly. První zkouška, která je čekala, byla zkouška o potravinách, následovala hygiena a anatomie. V březnu a dubnu byly přednášky téměř na 6 týdnů přerušeny. Žákyně tak pracovaly celý den v nemocnici. Po návratu do školy pokračovaly v přednáškách až do konce června, kdy absolvovaly všechny zkoušky.

Kulturní činnost – exkurse

Dne 7. prosince 1943 – návštěva nevléčitelně chorých ústavu „Vincentinum“ v Břevnově. Tato návštěva ukázala žákyním kolik bídy a neštěstí může být.

Dne 17. a 23. května 1944 – návštěva Hradčanského Ústavu pro slepé děti a Klárův Ústav slepců.

Dne 31. května 1944 – prohlídka nemocnice na Bulovce, ošetrovatelské školy a internátu. Zde si mohly prohlédnout, na tu dobu nejmodernější zařízení, která v jiných nemocnicích nebyla běžná.

Vodoléčebný ústav prof. Mladočovského v Praze II. – doplnění fyzikální terapie s ukázkami jednotlivých procedur.

Dne 24. června 1944 – návštěva Zemské léčebny pro duševně choré v Bohnicích – kde byla ukončena přednáškou o duševních chorobách. Byla poskytnuta možnost rozhovoru s nemocnými, při kterých doktor V. Petráň poukázal na jednotlivé typy nemocí.

Poslední exkursí ve školním roce 1944 byla návštěva Ústavu hluchoněmých na Smíchově. Tato návštěva zanechala v žákyních hluboký údiv nad tím, co tyto děti se svým postižením dokáží.

Sestrám během školního roku také byly připravovány přednášky, které byly spojeny s promítáním filmů z oboru gynekologie a porodnictví, chirurgie, nemoci kojenecké a dětské a nemoci kožní. (ilustrace obr. č. 13)

Diplomové zkoušky

Dne 26. dubna se konaly závěrečné zkoušky. Ošetrovatelky za zkoušku získaly ošetrovatelský diplom a závěrečné zkoušky absolvovaly s celkovým prospěchem na výbornou. Jedna žákyně pro nemoc zkoušku nevykonala, po uzdravení pokračovala v praktickém výcviku a závěrečnou zkoušku vykonala až v následujícím školním roce. Mezi absolventkami byly 4 školské sestry sv. Františka z Břevnova. Ostatní žákyně byly z Kongregace. (ilustrace obr. č. 14) (10)

2.6 ŠKOLNÍ ROK 1944 – 1945

Začátek školního roku

Do 1. ročníku bylo přijato mnoho civilních žadatelek. Kongregace uvolnila v budově obecné a měšťanské školy (v Křížovce) místnosti, které přebudovala na ložnice a studovnu zřídila z bývalé jídelny. Jeden pokoj sloužil jako izolace pro léčení běžných nemocí chovaneček. Také bylo dovoleno užívat koupelny. Vzhledem k poloze budov docházelo k přesunům žákyň z jednotlivých ubytoven do školy. Schovanky se sjížděly 1. a 2. září a v pondělí 4. září 1944 byl zahájen školní rok. V tomto školním roce nastoupilo 34 nových žákyň a první den se seznámily s programem svého studia a výchovy. (ilustrace obr. č. 23)

Činnost ve školním roce

Vychovatelkou a školní sestrou pro 1. ročník byla odborná učitelka S. M. Benigna Johnová. Žákyně si rychle zvykly na nové prostředí a byly poučeny staršími kolegyněmi o náročnosti zkoušek. Svědomitě se připravovaly na svá studia. Od 23. listopadu 1944 žákyňe 1. ročníku prováděly ošetrovatelskou praxi na nemocničních odděleních pouze v ranních hodinách. V odpoledních hodinách mívaly pravidelné přednášky. Vyučování i praxe byla často přerušována hlášením možného náletu i skutečnými nálety. Mnoho z nich bylo natolik odvážných, že zůstávaly u operovaných pacientů na nemocničních sálech nebo u těžce nemocných, aby za poplašných signálů, hřmotu letadel uklidňovaly nemocné v jejich bolesti a úzkosti. V jarních měsících i několikrát denně, ale i v noci byla slyšet siréna, která ohlašovala nebezpečí. Ošetrovatelky znovu a znovu odnášely nemocné do krytu. Žádná z nich v této době neopustila své povolání. Jen jedna žákyňe, o kterou se rodiče strachovali, a která opustila školu, se po dvou letech vrátila k ošetrovatelskému povolání. Ke konci války se několik studentek rozloučilo s ošetrovatelkou školou, aby mohly znovu nastoupit a pokračovat v gymnazijním studiu. Tyto dívky nevolily ošetrovatelské povolání, ale ošetrovatelskou školu jako záštitu před nucenou pracovní povinností. (ilustrace obr. č. 15)

Kulturní činnost

Poslední krutý válečný rok žákyňe navštívily nejdůležitější pražské sociální a zdravotní ústavy, kde jim byly promítány poučné filmy s výkladem. (10)

Příprava k diplomovým zkouškám

Po vánocích se začaly žákyňe připravovat na diplomové zkoušky. Tato zkouška byla závěrečná, ale před ní musely ještě žákyňe vykonat dílčí zkoušky a uzavřít 2. ročník studia. Dne 22. března 1945 přichází nařízení Zemského úřadu, že ve všech

ošetřovatelských školách v Čechách musí být diplomové zkoušky uskutečněny do 15. dubna, z důvodu velkého nedostatku ošetřovatelek. Proto bylo pro tuto školu stanoveno datum zkoušek na 11. dubna 1945. i přes krátkou dobu na přípravu, byly zkoušky vykonány k úplné spokojenosti zkušební komise. 14 žákyně absolvovalo s prospěchem výborným, 14 s prospěchem chvalitebným, 1 s prospěchem dobrým a 1 s prospěchem dostatečným. Složení zkušební komise bylo stejné jako v minulých letech. Diplomovalo celkem 35 absolventek, z toho 9 řeholních čekatelek, sestra instruktorka, odborná učitelka M. L. Podroužková a s. A. N. Plevová, které se po onemocnění vrátily do školy. (ilustrace obr. č. 16,17)

Vstup do života

První působiště pro civilní absolventky nebylo přívětivé. Místa byla určena Zemským úřadem a den nástupu byl 17. duben 1945. Ošetřovatelky nastupovaly do měst: Jaroměř, Ústí nad Orlicí, Chlumeck nad Cidlinou, Havlíčkův Brod, Český Brod, Kladno, ošetřovatelská a zdravotní služba katolické Charity přijala nové pracovnice.

Významné květnové dny roku 1945

Blížící se konec války a vlastenecké nadšení obránců Prahy dne 5. května 1945 vyvrcholilo. Tato radostná událost přinesla v zápětí ještě mnoho slz, prolitých nad padlými hrdiny. Příchodem Rudé armády dne 9. května 1945 bylo skončeno a zažehnáno nebezpečí dalšího krveprolití. Přerušuje se teoretické studium a žákyně pilně pracují v nemocnicích. Zde je mnoho zraněných hrdinů, kteří se zvolna uzdravují. Nemocnice se také plní celými skupinami zubožených mužů, žen a dětí nejrůznějších národností, které jsou mnohdy jen troskami lidských bytostí. Jsou to transporty lidí z koncentračních táborů z Terezína a mnoha dalších. Jsou na cestě domů.

Na nádražích provádějí žákyně zdravotnickou službu, nově diplomované sestry, které nastoupily do služeb Charity, jsou mnoho týdnů v Terezíně nebo v ústavech v Praze ve službách repatriantů. Za své služby, zvláště výborné organizování ošetřovatelské služby v Terezíně byla vyznamenána s. K. Charvátová. Po květnu se žákyně vrátily do školních lavic, kde pokračovaly v přerušném studiu až do konce června. Některé sestry nastoupily na celodenní služby v nemocnici, jiné odjížděly na prázdniny, aby se v srpnu vystřídalily. (10)

2.7 ŠKOLNÍ ROK 1945 – 1946

Začátek školního roku

Přes obavy možností studia na středních a vysokých školách se do ošetřovatelské školy přihlásilo mnoho dívek. Přijato bylo 40 dívek, ale nastoupilo jich 39. V sobotu

1. září 1945 se sešly nové žákyně, které dne 3. září 1945 zahájily své dvouleté studium. Byl to první školní rok v osvobozené vlasti. O to více se dívky snažily překonávat počáteční obtíže nesnadného zdravotnického studia. (10)

Ubytování

V Křížovce bylo v roce 1945 zahájeno opět vyučování. Ošetřovatelská škola ztratila ložnice v tamních třídách. Potřebné ložnice byly zbudovány v hlavní budově ústavu sv. Nofburgy, v bývalém Šporkově paláci. Jídelnu, studovnu, izolaci s přílehlými místnostmi využívaly žákyně nadále.

Změny v učitelském sboru

Poválečné změny si vyžádaly i změny v učitelském sboru a ve vedení školy. Představenou školy zůstává nadále diplomovaná sestra M. K. Klosová. Obě školní sestry L. Podroužková i B. Johnová se vracejí jako odborné učitelky do školy státní a místo nich jsou Kongregací ustanoveny, a Zemským národním výborem schváleny diplomovaná sestra M. B. Davidová pro II. ročník a Sestra Milosrdná O. Švršková pro I. ročník. Ředitelem školy se stává primář – chirurg oddělení nemocnice Milosrdných sester MUDr. Z. Vahala. Jmenný seznam ostatních členů učitelského sboru byl podán na Zemský národní výbor v Praze dne 28. února 1946.

Nové předměty

Za války mělo vyučování v Českých školách značné nedostatky. Některé předměty po válce byly zrušeny. Žákyně se zdokonalovaly v mateřském jazyce a zároveň se seznamovaly s českou literaturou. Byly zavedeny hodiny zpěvu a hudební výchovy – oba předměty vyučovala odborná učitelka M. L. Podroužková.

Diplomové zkoušky

Diplomové zkoušky byly vykonány 22. května 1946. Celkem diplomovalo 28 absolventek. Z toho 20 civilních a 8 řeholních sester. Zkoušky vykonalo 22 žákyň s prospěchem výborným a 6 žákyň s prospěchem chvalitebným. (ilustrace obr. č. 18,19)

2.8 ŠKOLNÍ ROK 1946 – 1947

Začátek školního roku

Dne 15. září 1946 byl zahájen školní rok v počtu 43 žákyň, z toho 7 žákyň nastoupilo do 1 ročníku a 36 čekatelek do 2 ročníku.

Diplomové zkoušky

Dne 22. května 1947 ukončilo studium diplomem 30 absolventek. 26 civilních a 4 řeholní sestry, s nimi zároveň diplomovalo i 8 sester z 1. ročníku, které měly delší předběžnou praxi. 23 žákyň složilo diplomovou zkoušku s celkovým prospěchem výborným a 15 s celkovým prospěchem chvalitebným. (10)

Vyšší škola ošetrovatelská „VOŠ“

Ve školním roce 1946 – 1947 byla založena v Praze Vyšší škola ošetrovatelská pro vzdělání školních instruktorek a vedoucích sil na zdravotnických pracovištích. Ředitelkou školy se stala diplomovaná sestra J. Roušarová. Byly přijímány žákyně civilní i řádové. Kongregace zde nechala vystudovat své 3 členky. Ve školním roce 1946 – 1947 diplomovanou sestru M. P. Jirouškovou a ve školním roce 1948 – 1949 diplomovanou sestru M. B. Davidovou a M. C. Langweilovou.

2.9 ŠKOLNÍ ROK 1947 – 1948

Začátek školního roku

Den 15. září 1947 byl zahájen školní rok se 44 žákyněmi. Všechny žákyně byly členkami Kongregace.

Diplomové zkoušky

Zkoušky byly vykonány 25. května 1948. Diplomovalo 32 absolventek, z nichž bylo 6 čekatelek Kongregace a 26 civilních žákyň. K nim se připojilo 11 sester z 1. ročníku s delší ošetrovatelskou praxí. Diplomovou zkoušku složilo 28 žákyň s celkovým prospěchem výborným a 15 žákyň s celkovým prospěchem chvalitebným. Slavnostní předání diplomů a odznaků se konalo v pátek 18. června 1948 ve velkém sále Městské knihovny hlavního města Prahy. Tohoto aktu se zúčastnily všechny pražské ošetrovatelské školy, včetně Vyšší ošetrovatelské školy Čsl. Červeného Kříže.

2.10 ŠKOLNÍ ROK 1948 – 1949

Začátek školního roku

Školní rok byl zahájen dne 15. září 1948. Na základě změněných poměrů podle nového školského zákona dochází k reorganizaci ošetrovatelských škol. Tyto školy se stávají součástí Vyšších škol sociálně zdravotních se čtyřletým studiem, zakončeným maturitou. Vyučovací osnova je rozšířena o všechny předměty všeobecně vzdělávací. Žákyně, které v tomto roce nastupují podle starého školského zákona do 1. ročníku se po reformě vlastně stávají žákyněmi III. ročníku Vyšší školy sociálně zdravotní. Žákyně 2. ročníku ošetrovatelských škol dokončují studium převážně podle původní osnovy.

Jsou jim přidány nové všeobecně vzdělávací předměty: jazyk český, jazyk ruský, politické nauky, dějepis a tělesná výchova. Škola se stává větví Vyšší školy sociálně zdravotní v Praze I., Alšovo nábřeží. Škola a internát přestává být nedílnou součástí Kongregace. Kongregace internát dále financuje i přesto, že náklady na něj i na školu má nést stát. Stát neplní své povinnosti a personální náklady na zaměstnance internátu a školy Kongregaci nehradí. (ilustrace obr. č. 22) (10)

Nový učitelský sbor

Ředitelkou školy pro tento školní rok je odborná učitelka M. Strahovská. Členové sboru této školy vyučují předmětům všeobecně vzdělávacím i v ošetrovatelských oborech.

Diplomové zkoušky

Diplomové zkoušky se konaly 17. června 1949 i přesto, že žákyně neměly vzdělání k maturitě ve všeobecně vzdělávacích naukách. Tato skutečnost vznikla tím, že ošetrovatelské obory se staly součástí Vyšší školy sociálně zdravotní. Diplomovalo 27 absolventek z níž 2 civilní a 7 řádových čekatelek. K nim se přidalo 8 sester z 1. ročníku s delší ošetrovatelskou praxí. Celkový prospěch při závěrečných zkouškách byl u 27 žákyň výborný a u 8 žákyň chvalitebný.

2.11 ŠKOLNÍ ROK 1949 – 1950

Pro tento školní rok bylo přihlášeno mnoho žákyň. Mnohé z nich byly přihlášeny již v roce 1947 jako žákyně a pracovaly v různých nemocnicích pod dozorem sester ošetrovatelek. Žákyně byly vedeny při škole již od roku 1945, kdy si tehdejší naléhavá potřeba ošetrovatelek tyto pomocné síly přímo vynutila. Nemocnicím se pomohlo a na druhé straně poznaly dívky rub i líc ošetrovatelského povolání. Na školu proto přicházely již s určitými zkušenostmi. Největší počet pomocnic měla škola v roce 1947 – 1949. Tyto dívky vstupovaly do školy, ale vlastně přicházely do III. ročníku Vyšší školy sociálně zdravotní. Přestože neměly předepsané odborné školní vzdělání, tak jim první 2 ročníky školy nahrazovaly 2 roky elevátu. Do školního roku 1949 – 1950 nastoupilo 64 žákyň, a proto bylo nutno je rozdělit do ročníku A a B.

Mezi nimi byla řada dívek, které měly již dva roky odborné školy a některé dokonce i maturitu. Učební osnova byla velice náročná. Zdravotnické nauky zůstaly v původním rozsahu, ale k tomu se přidružily předměty všeobecně vzdělávací. Profesorský sbor Vyšší školy sociálně zdravotní měl v tomto ošetrovatelském oboru nejdědnější a nejradostnější pracoviště, přestože byla práce perná.

Závěrečné zkoušky

Závěrečné zkoušky tohoto ročníku neměly ještě ráz maturit v plném rozsahu, i když se zkoušely předměty všeobecně vzdělávací. Žákyně poslouchaly zdravotnické přednášky se žákyněmi 3. ročníku Vyšší školy sociálně zdravotní a zároveň se žákyněmi 2. ročníku Ošetrovatelské školy. Instruktorou pro 2. ročník Ošetrovatelské byla sestra Milosrdná. O. Švršková a instruktorkou pro 3. ročník Vyšší školy sociálně zdravotní byla sestra Milosrdná. C. Langweilová. Závěrečné zkoušky byly vykonány dne 16. června 1950 a složilo je celkem 32 absolventek, 26 civilních žákyň a 6 řádových čekatelek. Připojilo se 10 sester po doškolení. Slavnostní udílení diplomů se konalo společně s ostatními školami i Vyšší ošetrovatelskou školou ve Smetanově síni Obecního domu. V roce 1949 – 1950 bylo zřejmé, že řádové školství nemá ve stávajících poměrech budoucnost. (10)

3 ETIKA V OŠETŘOVATELSTVÍ MILOSRDNÝCH SESTER

3.1 VZTAH SESTER OŠETŘOVATELEK K NEMOCNÝM

Ošetrovatelská etika je nezbytná při ošetřování nemocných a patří k ní trpělivost, svědomitost a poctivost k práci. Je to poslání, které je úzce spjato s naší profesí. Nesmí se však zapomínat na to, že sestra nesmí být k pacientovi příliš kamarádká, ale ani úřední, odměřená a strohá. Každá sestra podléhá přísné kritice, jelikož ji pozoruje každý nemocný s citlivou a bujnou fantazií, ale i zdraví lidé. Pro každého pacienta ideální sestra neexistuje.

Etika vztahu sester k nemocným v řeholním řádu se pozastavuje nad vztahem duše člověka a soudu nemocného k posuzování řeholních sester. Z toho plyne dle nich hodnocení vlastního svědomí.

Z tohoto soudu je zřejmé, že pro řeholní sestry v této době nebyl vztah mezi sestrou a pacientem rovnocenný, ale řeholní sestry se domnívaly, že pacientovi nahrazují v době jeho nemoci rodinu, která mu při pobytu v nemocnici chyběla, a tudíž právě ony sestry ji zastoupily.

Jestliže tohoto postoje vůči nemocným sestra zaujala, pak se stala dle dostupných informací a zdrojů pro nemocného vším. Díky tomuto postoji mohla navrátit nemocnému chuť a odvalu do života a tím tento postoj umožnil sestře správně pečovat o duši nemocného.

Zvláštní kapitola pojednává o myšlenkách učitelek na odborných školách pro ženskou povolání. Kladla důraz na to, že každá ošetrovatelka má mravní povinnost. Studentky na praktikách se musely jako i dnešní studentky učit ošetřování kojence, koupání i přebalování batolat.

Učitelky odborné praxe kladly velký důraz na to, že snad každá studentka jako malá si hrála s panenkami, dovedla je přebalovat, koupat i uspávat, při hře na doktora je dokázala i ošetřovat. Chtěly, aby si na tyto hry studentky vzpomněly. Domnívaly se, že tím se studentkám naskytne daleko širší pole jejich činnosti.

Cílem bylo, že takto se dá nejhranějším a nejlepším způsobem vyřešit vztah ošetrovatelky k dítěti.

3.2 KONTROLA VLASTNÍHO JEDNÁNÍ

Všichni lidé, ošetrovatelky snad dvojnásobně si musí dát líbit kritiku okolí, více nebo méně oprávněnou. Na lidském soudu a kritice nebylo možno stavět, bývají často jednostranné. Záleží na tom, jak sestra sama dovede zhodnotit své jednání, zdali je jí

vnitřně něco vytýkáno nebo chváleno. Proto bylo nutné, nejlépe denně postavit své činy do světla základních mravních zákonů lidské společnosti. Sem také spadá péče o duši nemocného. Čím je člověk blíže smrti, tím více doufá v uzdravení, tím méně je si vědom vážnosti svého stavu. Nemělo by se zapomínat, že lékař i ošetřovatelka jsou zvyklí dívat se na leccos, ale nemocný není zvyklý, aby se jiní dívali na něj. Každý člověk je vděčný za diskrétnost. Vrchní sestra vedla obyčejně zprávu inventáře. Jídlo, které patří nemocným a přídavky, mají skutečně dostat nemocní. Není lehké obhospodařovat inventář, sestra se může dostat do trapné situace. Lékaři na oddělení mívali často soukromé ordinace. Velmi závažnou věcí bylo přijímání drobných darů. Stávalo se, že když sestra dala najevo, co by jí bylo milé, pacient považoval za svoji povinnost věc obstarat. Povinností ošetřovatelek však nebylo přijímat, ale dávat. Ne snad peníze a dary, ale soucit, lásku a vřelý úsměv.

I s touto problematikou zápolí dnešní doba. Sestra a lékař někdy mlží diagnózu pacientovi, a ten posléze ztrácí důvěru.

Dnešní doba se s dobou vydání této knihy plně shoduje na tom, že pacient má znát pravdu o svém zdravotním stavu, jelikož lhaní je krátkodobá politika. Vazba člověka s člověkem se zakládá na tom, že slova vyjadřují výraz skutečného stavu věci. Sestry učitelky kladly důraz i na lékařská tajemství, jelikož při špatných interpretacích mohlo docházet k mnoha neštěstím. (9)

3.3 POSTAVENÍ VRCHNÍCH SESTER, JEJICH VZTAH K PŘEDSTAVENÝM A PODŘÍZENÝM

Postavení vrchních sester, bylo velmi důležité. Dobrá vrchní sestra byla hybnou silou ústavu a pro jeho stabilní provoz znamenala velmi. Je v bezprostředním spojení s ošetřovatelkami a personálem, jako s nadřízenými lékaři a primáři. Byla pojítkem mezi všemi zaměstnanci nemocnice a pacienty. Díky svým zkušenostem ráda mladším kolegyním poradila, poučila a upozornila, čímž předcházela mnoha nepřijemnostem a mrzutostem. Dobrá vrchní sestra byla pro své okolí studnicí vědomostí, které rozdávala samozřejmě ze svého duševního fondu všem, kdo potřebovali pomoc. Bylo nutné nezpracované sestry kontrolovat při provedení určitých výkonů. Byla si vědoma, že nedůvěrou, podezíráním a podceňováním schopností bere mladým sestřám radost a chuť pracovat. Díky důvěře, kterou poskytovala svým kolegyním, očekávala dobře vykonanou práci. K představeným a nadřízeným by se vrchní sestra měla chovat tak, jak si přeje, aby se k ní chovaly její podřízené. (15)

4 ZESTÁTNĚNÍ ŠKOL KONGREGACE V PRAZE III.

V dubnu 1948 byl parlamentem odhlasován školský zákon o základní úpravě jednotného školství. Důsledkem tohoto zákona bylo zestátnění všech nestátních škol, tedy i všech škol Kongregace.

Čím více se blížil konec školního roku 1948 – 1949, tím více se stupňovalo napětí sester, rodičů, žákyň, kdy a jak dojde k přijetí tohoto zákona. Stalo se tak dne 3. 6. 1949. Před desátou hodinou přišel do budovy školní inspektor s patnáctičlennou komisí převzít školy Kongregace. Komise prošla celou budovu. Školní inspektor utěšoval žákyně, že se nic neděje, že zůstane vše při starém. Nakonec předložil vyjádření učitelskému sboru, jak se záležitosti zestátnění škol mají. Dal na vybranou vstoupit do státních služeb okamžitě přestat vyučovat, nebo učit do konce školního roku.

Když byla Kongregací komise požádána, aby rozhodnutí podala písemně, byl jí zaslán dopis s následujícím rozhodnutím: „Úředním národním výborem hlavního města Prahy a Obvodním národním výborem pro Prahu I., byla dosavadní soukromá národní, střední a škola odborná pro ženská povolání v Praze III., dnešním dnem 3. 6. 1949 přeměněná na školu tohoto zákona.“ (7)

Pět tříd národní školy připojuje se pod správu 1. Národní školy v Praze IV., čtyři třídy střední školy ke 2. střední škole v Praze IV., a Odborná škola pro ženská povolání se připojuje k Odborné škole pro ženská povolání v Praze I.

Odpoledne se dostavil školní inspektor s panem tajemníkem pro rozhodnutí učitelského sboru. Ten jednomyslně rozhodl pro třetí alternativu: učit do konce školního roku. Noví ředitelé chodili denně do školy, ale nesměli zasahovat do jejího chodu. V pondělí 6. 6. 1949 přišel školník, který se představil a sdělil, že je určen do naší školy a protože odpovídá za školu a její majetek, žádá o vydání klíčů od všech školních místností i celé budovy. Sestra ředitelka klíče odmítla vydat a prohlásila, že majetek školy nebyl a není ničím ohrožen.

Dne 30. 6. skončil školní rok 1948/49 a odpoledne se dostavila do školy osmičlenná komise v čele s kulturní referentkou a se školním inspektorem, aby převzali školu, inventář a klíč. O převzetí movitého i nemovitého majetku školy byl sepsán protokol.

Sestry odnesly z místností všechny kříže, které tam nechtěl mít nový ředitel a také všechny obrazy svatých. Nakonec opustila své místo i socha anděla Strážce, který po dlouhá desetiletí střežil vchod školy a chránil obě budovy.

Zestátnění ostatních škol Kongregace.

Ostatní školy Kongregace byly také postupně zestátněny. Někde docházelo k dramatickým scénám, když rodičovská sdružení hájila a bránila svá přirozená práva na výchovu dětí. i když byl uzavřen kompromis, že část sester bude dále učit, bylo to jen na přechodnou dobu do konce školního roku. Uvolněné sestry se zapojily do zdravotní služby v nemocnicích nebo v charitativních domovech. Některé získaly za okupace ošetřovatelskou kvalifikaci absolvováním ošetřovatelské školy, nebo soukromým studiem a zkouškami.

Osudy ošetřovatelské školy

Ve školním roce 1948 – 1949 se stala Ošetřovatelská škola Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Praze III. součástí Vyšší školy sociálně zdravotní v Praze I. Bylo to v důsledku reformy zdravotního školství a z přeměny dlouhých zdravotních škol na čtyřleté, které končily maturitou.

Řádová sestra představená a instruktorky se staly členkami sboru jmenované školy na Alšově nábřeží se všemi povinnostmi, ale bez finančního obohacení. Závěrečné zkoušky se konaly jen ze zdravotnických předmětů, pod vedením zdravotnických odborníků.

Dne 1. 1. 1951 přestaly žákyně bývalé ošetřovatelské školy při nemocnici v Praze III. praktikovat v nemocnici. Studium ukončily ze zdravotnických předmětů na čtyřech pražských školách, žádná z nich studium nepřerušila.

4.1 ZESTÁTNĚNÍ NEMOCNICE MILOSRDNÝCH SESTER SV. KARLA BOROMEJSKÉHO V PRAZE III.

Dne 31. 12. 1948 skončilo vlastnické právo Kongregace nad nemocnicí, neboť dnem 1. 1. 1949 byly podle zákona zestátněny všechny nemocnice v Československé republice. Nemocnici při mateřinském domě vybudovala Kongregace v letech 1851 – 1853 a rozšířila ji přístavbou domu sv. Antonína v roce 1898. Kongregace se snažila po všechna ta léta udržovat nemocnici v dobrém stavu a účelně ji vybavovat potřebným nemocničním lékařským vybavením. Nemocnice byla známá v Praze, hlavně na Malé Straně pod názvem „u Panen“. Byla to od počátku odkladová nemocnice pro Všeobecnou nemocnici v Praze. Teprve v několika posledních letech se zde prováděly operace a ráz nemocnice se změnil.

Všeobecná nemocnice dodávala do nemocnice Milosrdných sester hlavně pacienty, kteří potřebovali dlouhodobé léčení, nebo beznadějně nemocné, kteří sem přišli skonat. Bývaly to zpravidla sociální případy lidí opuštěných, osamělých někdy

i bez domova, kteří zde vždy našli láskyplné přijetí. Právě těmto nejubožejším poskytovaly sestry největší křesťanskou lásku.

Když nemocnice měnila svůj charakter, byla provedena adaptace, zřízeny a moderně vybaveny operační sály, terapie aj., takže při předání státu vyhovovala nemocnice požadavkům moderního lékařství. Rozhodně nebyla v ničem zastaralá. V provozu nemocnice se zatím nic nezměnilo. Sestry zůstaly u lůžek nemocných i na místech, které dosud zastávaly (na operačních sálech, rentgenu, v laboratořích, v kancelářích atd.) Společná zařízení pro nemocnici a klášter, pokud se nedala oddělit, byla Kongregaci ponechána a nemocnice se s nimi dohodla na přiměřeném finančním podílu. Platilo to také pro kuchyň a pekárnu. Praní prádla obstarávala Fakultní nemocnice, neboť nemocnice Milosrdných sester svatého Karla Boromejského se stala její pobočkou. (8)

Události dalších dnů v mateřinci

Dne 3. srpna 1948 mělo nastoupit na postgraduální školení 15 sester, vesměs starších a zapracovaných. V nemocnici pracovalo 11 civilních sester. Dne 11. srpna t. r. o osmé hodině byli povoláni primáři na Ústřední národní výbor, kde jim náměstek úředně oznámil, že řádové sestry z nemocnic budou nahrazeny sestrami civilními, neboť odmítly mzdy a neúčastnily se školení. Páni primáři byli vyzváni, aby zapracovali civilní sestry. Dne 12. srpna pracovalo v nemocnici již 30 civilních sester. O den později sdělil sestřám MUDr. Výborný, že primáři byli na Ministerstvu zdravotnictví, kde prohlásili, že neručí za provoz nemocnice, budou-li propuštěny řádové sestry, neboť s civilními sestrami, které mají pouze tříměsíční kurz bez praxe, nemohou pracovat. Bylo jim však předloženo memorandum z července toho roku, v němž řádové sestry, odmítly politicko-zdravotní školení a tím daly najevo nepřátelský postoj vůči lidově demokratickému zřízení. Lékařský kolektiv odmítl s těmito sestrami spolupracovat a žádal o jejich propuštění. Lékařský kolektiv žádal o odvolání všech vedoucích sester z důvodu, aby neovlivňovaly mladé sestry.

Ze Státního úřadu církevního měl pan Stárek příkaz umístit v Charitativním domě přes 50 sester. Mladé sestry do třiceti let prý půjdou do továren. (8)

Zproštění dalšího výkonu práce zdravotních sester

Ústřední národní výbor hlavního města Prahy 12. srpna 1952 zprostil řádové sestry výkonu práce zdravotních sester, neboť se nepodrobily zákonu o ustanovení platového výměru a platového řádu, který upravoval pracovní a platební poměry státních zaměstnanců a odmítly přijmout pracovní příjmy, které jim byly poukazovány likvidaturou.

Ústřední národní výbor řádovým sestřím sdělil, že se odmítly účastnit odborného školení pro získání a prohloubení vědomostí, potřebných k řádnému výkonu zdravotní péče o pracující, ačkoliv zákon přímo stanovil, že každý zaměstnanec je povinen si rozšiřovat a prohlubovat vědomosti politické i odborné, potřebné k plnění svěřených úkolů.

Jelikož chování řádových sester nebylo v souladu s požadavky uvědomělé kázně a narušovalo kázeň ostatních zaměstnanců nemocnice, rozhodl se Ústřední národní výbor hlavního města Prahy, aby řádové sestry byly s okamžitou platností zproštěny dalšího výkonu služby zdravotních sester, čímž jejich pracovní poměr končí zrušením bez výpovědi.

4.2 ZATÝKÁNÍ SESTER VE FILIÁLKÁCH

Po odsouzení Velebné Matky Bohumily došlo k zajišťování sester ve filiálkách. Jako první byla 22. června 1952 zatčena ošetřovatelka M. Evarista Soukupová, která za doprovodu člena státní tajné bezpečnosti vykonávala lékařem nařízené procedury u Otce biskupa, Dr. Josefa Hloucha. Byla odsouzena na 5 let.

Od září do konce roku 1952 bylo zjištěno dalších 10 sester a dvě kandidátky. Nejvíce byly postiženy řeholní rodiny v Jihočeském kraji.

Řeholní sestry byly odsouzeny krajským soudem v Českých Budějovicích podle § 78/velezrada. (11)

Odvody sester k vojenské sanitní službě

Již koncem roku 1952 obdržely správy nemocnic nařízení ministerstva obrany a státního úřadu pro věci církevní, aby pro evidenci zdravotního personálu schopného vojenské sanitní služby, byly provedeny odvody řeholních ošetřovatelek ve věku do 50 let.

Toto nařízení uvedlo mnohé sestry v rozpaky a zmatek. V některých nemocnicích se sestry podřídily, jinde se bránily. Odvody se neprováděly všude ve stejnou dobu, ale akce následovaly brzy po ohlášení, takže sestry si mohly podávat navzájem informace. Díky tomu docházelo ke vzniku mnoha roztržek a nedorozumění v komunitách. Sestry, které se podrobily, řídily se minulostí, neboť je ve válečných letech posílala Kongregace do vojenských lazaretů, kde se obětovaly ve službě raněným. (9)

Druhá část sester uvažovala, že nastaly zcela jiné podmínky. Tehdy Kongregace nabídla státu dobrovolně ošetřovatelskou službu. Sestry nebyly zařazeny do armády, ale pracovaly ve větších skupinách v řeholním rouchu, bydlely pohromadě.

V tomto roce – vstupu do armády – rozhodovala odvodová komise, která sestřím sdělila, že sestry dostanou vojenskou knížku a ve službě budou nosit vojenské uniformy. Podle vzdělání a praxe jim bude určena vojenská hodnost a nikdo jim nemůže zaručit, že budou moci bydlet a pracovat ve skupinách. Díky tomuto opatření, sestry toto vnímaly jako ohrožení řeholního života. Sestry, které se nedostavily k odvodu, se rozhodly, že půjdou na vojenské velitelství a tam ohlásí, že se k odvodu nedostaví. Jejich vystoupení však bylo bráno jako provokace a bylo příčinou velkých komplikací.

Sestry, které se dostavily k odvodu, dostaly vojenské knížky, dostaly označení vojenské hodnosti a byla jim vzata míra na vojenské čepice.

Sestry s tím nesouhlasily, některé fialičky projevovaly nespokojenost. Vojenské knížky sestry vracely při opuštění nemocnice.

Ve většině nemocnic sestry nepřijaly vojenské knížky, ale i mezi odvedenými sestrami docházelo k obavám, zda jednaly správně. Proto se dvě sestry rozjely do Prahy na Ministerstvo národní obrany v Dejvicích, aby získaly informace na nejvyšších místech. Byly vlídně přijaty, ale bylo jim doporučeno, aby se obrátily na kraj. Krajský velitel jim vyšel vstříc a přistoupil na jejich požadavky, aby dostaly vojenské knížky až v době potřeby, a aby do sanitní služby byly zařazovány ve skupinách nejméně po šesti. (9)

Sestry v továrnách

Sestry určené do továren odjížděly 15. srpna 1952 prvním ranním autobusem z mateřince do neznáma. Když autobus projel zástupem lidí ve Vlašské ulici, projížděly sestry se svými průvodci úplně mlčky ulicemi Prahy.

Sestry vystoupily v Rožďalovickém zámku. Tyto sestry byly určeny do podkrkonošských továren. Byly přivítány soudruhem ze Státního církevního úřadu, který jim sděloval, že pro nadbytek zdravotního personálu ministerstvo zdravotnictví po dohodě s církevním úřadem je uvolnilo pro továrnu na zpracování lnu. V tomto oboru byl stále nedostatek pracovních sil. Soudruh sestřím také řekl o tom, že v této továrně pracuje více řádových sester, kterým se zde velice líbí.

Dalšími průvodci sester bylo několik továrních dělníků a dvě referentky. Tovární referent hovořil o osmihodinové pracovní době v neděli a svátky uznávané státem se též nepracuje. Placeny sestry budou dle toho, jak budou pracovat. Referent sestřím sdělil, že doufá a věří, že pochopily svou povinnost a plně se zapojí do plnění socialistického plánu. Referent také hovořil o sestřích, které nejeví zájem a na které továrna doplácí.

Sestry se dotazovaly, kde budou bydlet, neboť se doslechly, že budou rozděleny na dvě skupiny. Referent chtěl, aby se sestry rozdělily na dvě skupiny. Na dotaz, zda se obě

skupiny mohou vzájemně navštěvovat, jim toto bylo přislíbeno. Dále žádaly, aby se nemusely stravovat v závodní kuchyni, ale i to jim po menším odporu bylo přislíbeno. (11)

Práce v továrně

Po snídani sestry spěchaly na dvůr, kde se měl pro ně zastavit dělnický autobus. Ten však nepřišel a tak se sestry vydaly do továrny pěšky. Ovšem, že sestry přišly pozdě. V továrně se pracovalo od 6 hodin. Sestry byly uvedeny do závodní jídelny, kde je přivítal technický vedoucí. Měl seznam nastupujících, tam si připisoval poznámky o jejich zdravotním stavu. Poté sestry čekaly na továrním dvoře na přidělení práce.

První čtyři sestry byly uvedeny do velikého sálu v přízemí, kde je přivítal soudruh mistr a přátelsky se na ně usmíval. Vítal je lámavou češtinou. Devět sester bylo uvedeno do mokrého sálu, kde pro ohlušující „řev“ strojů nebylo slyšet vlastního slova. Pracovaly tam sestry různých kongregací. Zbylá skupina pěti sester byla uvedena do velikého, téměř prázdného sálu, kde při jedné stěně bylo mnoho velikých pytlů. Pytle byly plné lněných smotků (odpadků od stojů). Sestry měly smotky cupovat.

Sestry kuchařky pečlivě dbaly, aby sestry měly vždy vydatnou snídani. První čas žily z darů filiálek a dne 13. září obdržely první zálohu 1000,- Kčs, které již velmi potřebovaly.

Sestry dostaly také hygienický oblek do továrny. Nabízené montérky sice odmítly, ale Rožalovice nabídly sestrám, zaměstnaným v továrnách pracovní hábity z prací látky. (9)

Neúčast v práci ve sváteční dny

Sestry po společné úvaze dospěly k poznání, že pro řeholnice se nehodí, aby pracovaly ve sváteční dny, na které se vztahuje nařízení pracovního klidu. 5. ledna 1953, před svátkem Zjevení Páně ohlásily mistrovi, že druhý den do práce nepřijdou, neboť je to církevně zasvěcený svátek. Mistr to sestrám rozmlouval, ale když poznal, že to myslí vážně, varoval je, připomínal jim, že ponесou následky. Poukazoval na to, že jiné řeholní sestry do práce chodí. Mistři řekli řediteli o „sabotáži“ a ten po vrátném vzkázal, aby se k němu dostavily. V přítomnosti ředitele a jednoho mistra nastal výslech. Vytýkali sestrám, že se nikterak nesnaží zapojit se do socialistického budování republiky. Soudruh vedoucí varoval ještě jednou sestry, aby si to rozmyslely. Na konec vyhrožoval „Heverem vás do práce nepotáhneme, ale uvědomte si, že to bude sabotáž a jako taková bude trestána.“ Dále řekl sestrám, ať nepočítají s tím, že jim vyjdou s něčím vstříc. (8)

Pokuta za neúčast v práci

Za neúčast v továrně dne 6. ledna 1953 byla sestřím vyměřena pokuta 12000,- Kčs. Dvě sestry měly dne 23. ledna odevzdat řediteli továrny tuto pokutu. Sestry se ohlásily, proč za ním přicházejí. Ředitel v přítomnosti vedoucího a jednoho člena závodní rady jim dokazoval, že jednaly nesprávně, a proto jim soudruzi byli nuceni dát pokutu. Sestry peníze přinesly a žádaly při předání obnosu stvrzenku, že pokutu zaplatily. Ředitel se vymlouval, že jim stvrzenku nemůže dát, že nemá příslušné formuláře a peníze nepřijal. Právil jim, že bude nejlépe, když se nic podobného nebude opakovat, aby nedošlo k trestu.

Peněžitá pokuta se neosvědčila. Soudruzi se domnívali, že se sestry nebudou schopny zaplatit tak veliký obnos, zaleknou se a víckrát už práci nevynechají.

4.3 VÝZVA K NÁVRATU DO NEMOCNIC

Dne 6. března 1953 byly sestry volány k řediteli továrny. Byli u něho tři pánové, ředitel jim předal sestry s poznámkou, že ho mohou zavolat, až budou hotovi a vzdálil se. Páni se dotazovali, zda by nechtěly jít sestry do nemocnic. Poukazovali, že práce v továrně se nehodí pro ošetřovatelky, že je v e zdravotnictví třeba dobrých sil. Sestry rozhodně odmítaly. Jedna sestra pravila, že je to divné, sestřím přece bylo řečeno, že Ministerstvo zdravotnictví má nadbytek pracovních sil, zatím co továrna trpí velkým nedostatkem dělnic.

Návštěva pražských lékařů

Dne 23. března 1953 byl v Hradci Králové sjezd lékařů, kterého se zúčastnil i primář Vahala, který se při této příležitosti rozhodl, že spolu se svými kolegy navštíví sestry boromejky, s nimiž léta pracoval v bývalé nemocnici. (6)

Sestry měly velkou radost z této návštěvy, ale mezitím primáře se svými kolegy překvapilo bouchání na dveře. Před domem se objevilo šedé auto Státní bezpečnosti. Pracovníci státní bezpečnosti se tázali: kdo je majitelem auta, které na dvoře parkuje, a následně si vše pečlivě zapisovali. Žádali o listiny a legitimace všech a tázali se, co je příčinou návštěvy. Pan primář jim řekl, že přijel se svými kolegy na návštěvu a ptal se, zda sestry mají návštěvy povoleny. Bylo jim sděleno, že ano, ale že si musí sestry vždy zapsat do „knihy návštěv“, kdo za nimi přijel.

Propuštění sester z továren

V lednu 1955 posílal ředitel tři sestry z prašného oddělení do prádelny. Ze zdravotních důvodů sestry přeložení nepřijaly, ale zpětně na prašném oddělení práci nedostaly. Podaly písemnou výpověď, kterou jim však ředitel továrny

roztrhal. Neměly práci, proto odjely do Prahy na církevní úřad. Byly rozděleny do Charitativních ústavů. Několik sester vážně onemocnělo a tak komunita opět značně prořídla. V únoru, březnu a dubnu roku 1955 byly některé sestry propuštěny pro plicní onemocnění a téhož roku nastalo propuštění všech řádových sester z továren. V roce 1955 se všechny sestry vrátily z internace a továren a následně byly zapojeny do charitativní služby.

4.4 VÝPOVĚĎ Z OŠETŘOVATELSKÉ SLUŽBY SESTER BOROMEJEK

V roce 1956 se opět uplatňovala řada opatření proti řeholním sestrám, tentokrát na poli Charitativní ošetrovatelské služby nemocným. Česká charita pozvala generální vikářku S. M. Theoforu Komníčkovou k úřednímu jednání Ústřední Charity v Praze dne 23. března 1956. Již před 2 dny jí bylo oznámeno, že všechny sestry, zaměstnané ošetrovatelskou službou v nemocnicích Českobudějovického kraje, budou propuštěny a to s tříměsíční výpovědní lhůtou.

Bylo žádoucí, aby akce proběhla v klidu, bez protestů a v tichosti. Proto byla povolána sestra vikářka, aby sestry připravila na tuto skutečnost a oznámila jim, co je očekává. Sestry, ke kterým byla povolána, nebyly zprávou nijak překvapeny. Všude ji přijaly s klidem a porozuměním. Po Velikonocích obdržely sestry úřední výpověď z ošetrovatelské služby, kterou dalo ředitelství nemocnic Českobudějovického kraje přípisem z 16. března 1956. (6)

Generální vikářka S. M. Theofora Komníčková se rozhodla, že se obrátí přímo na nejvyšší úřady státní zprávy se žádostí o zrušení výpovědi sestrám. Odvolala se k prezidentu republiky Antonínu Novotnému, předsednictvu vlády a k Ministerstvu zdravotnictví.

Generální vikářka žádala pana prezidenta, aby v zájmu nemocných, kteří žádají přítomnost řádových sester v nemocnici, tyto výpovědi zrušil. Též sdělovala, že řádové sestry nehledí na svůj zájem, ale chtějí pouze splnit slib, ke kterému se z důvodu jejich náboženského přesvědčení zavázaly a to, že nikdy neopustí službu milosrdné lásky u lůžka nemocných. Bylo to přání nemocných, většiny lékařů, zejména chirurgů. Byla i informována o tom, že na jejich místa mají přijít mladé ošetrovatelky po diplomu, které při nejlepší vůli nemají dlouholeté zkušenosti a potřebný pocit velké zodpovědnosti.

Dále v dopise bylo psáno o XX. Sjezdu Komunistické strany Československa, který proklamoval zavržení autoritativních metod a vyzdvihoval vůli pracujícího lidu. V dopise se dále konstatovalo, že jakmile sestry obdržely tříměsíční výpověď, bylo jim

všude nabízeno, že by mohly v civilu v nemocnicích zůstat. Z tohoto dopisu tak jednoznačně vyplývalo, že překážkou ošetrovatelské služby u nemocných byl řeholní šat. (13)

Řeholní roucho je však závazkem řehole, řehole je součástí náboženského života na celém světě.

Pokyny sestřám před odchodem z nemocnic

Přes veškerou snahu se nepodařilo generální vikářce dosáhnout toho, aby sestry zůstaly na svých místech. Sestřám byly dány pokyny, aby všude zanechaly pořádek a s největší svědomitostí předaly inventář a vyžádaly si předání písemného potvrzení, zkrátka, aby všechno zanechaly v nejlepším pořádku.

Během tří dnů opustilo službu u lůžek nemocných v Českosobudějovickém kraji více než sto ošetrovatelek Kongregace. Pro sestry pokročilého věku bylo vyžádáno povolení, aby mohly být přijaty do Charitativního domova. (6)

4.5 SPOLEČENSKÉ A POLITICKÉ ZMĚNY PO ROCE 1989

31. prosince 1948 bylo ukončeno vlastnické právo Kongregace nad nemocnicí Milosrdných sester svatého Karla Boromejského, neboť dnem 1. ledna 1949 byly zestátněny všechny nemocnice v tehdejší ČSR dle zákona.

Došlo k pochybení státní správy při zápisech do majetkových knih a tím pádem nemocnice Milosrdných sester svatého Karla Boromejského nebyla zapsána.

Tímto Kongregace Milosrdných sester využila možnosti po roce 1990 požádat o navrácení majetku řádu. Této žádosti muselo být státem vyhověno, majetek byl spolu s klášterem navrácen.

Řádové sestry se vrátily do kláštera, který stojí vedle nemocnice Milosrdných sester svatého Karla Boromejského. V klášteře již nebyla obnovena ošetrovatelská škola, neboť řádové sestry již neměly potřebné vzdělání pro výuku nových studentů. Tato skutečnost vznikla během doby před rokem 1989, kdy bylo nepřijatelné se veřejně hlásit k víře.

Řádové sestry se opět navracejí do nemocnice Milosrdných sester svatého Karla Boromejského jako zdravotnický personál. Pro toto povolání však musí absolvovat Střední zdravotnickou školu a získat určitý stupeň vzdělání. Tak jako civilní zdravotní sestry mají povinnost se stále sebevzdělávat ve svém oboru.

Závěr

*„Pouze život, který žijeme
pro druhé, stojí za to ...“*

A. Einstein

Závěrem bych chtěla říci, že církev sama o sobě měla zásadní vliv na vývoj ošetrovatelství. Lze konstatovat, že Kongregace poskytovala péči potřebným nemocným, trpícím a chudým, ať to byli děti, dospělí či přestárlí. Péče byla poskytována nejen v církevních, státních i městských zařízeních, ale i v domácí péči.

Mnoho řeholních sester bylo diplomovanými ošetrovatkami a samy se též podílely na profesionální formaci řádových i civilních zdravotních sester. Ale působení totalitního režimu v naší republice negativně ovlivnilo vývoj řádového i charitativního ošetrovatelství. Činnost mnoha byla obnovena po roce 1990, avšak už nikoli v takové míře, jako před rokem 1948. V posledních desetiletích profesionální ošetrovatelství není ovlivňováno v každodenní praxi příkladným přístupem a péčí o potřebné ze strany řádových ošetrovatelek. I přesto významný odkaz svaté Anežky Přemyslovny, Kateřiny ze Sieny, Florence Nightingale a dalších ovlivňuje moderní ošetrovatelství i dnes a nadále bude příkladem pro další generace.

Charitativní a řádové ošetrovatelství má velmi dlouhou historii ve světě i v českých zemích. Lze říci, že současné moderní ošetrovatelství bylo v zásadní míře formováno, jak v období předkřesťanském, tak v období křesťanských dějin.

Některé poznatky jsou téměř nové, jelikož o některých věcech, týkajících se řeholního řádu nebylo dosud nic napsáno, a tato témata nebyla ještě zpracována a uvedena. Význam této práce spočívá ve zmapování vývoje profesionálního i laického ošetrovatelství. Domnívám se, že cíl této práce byl splněn na základě výpovědí a drobných svědectví, které jsem během svého studia shromažďovala, zapisovala a konzultovala se sestrou Milosrdnou Eucharistikou, Mgr. A. Pohlovou, Doc. PhDr. D. Syslem, kterým patří velký dík za to, že tato práce vznikla.

Jelikož jde o první ucelený vývoj řádového ošetrovatelství sester Boromejek, věřím, že práce bude sloužit jako doplňující materiál pro obory se zdravotním zaměřením a všem, kteří o tuto problematiku mají zájem.

*„Musíme změnit svůj způsob
reagování na nové poznatky.“*

*Naše problémy totiž nespočívají v tom,
co prožíváme, ale v přístupu, jaký k nim máme!*

A. Rimpoche

Seznam použité literatury

1. BÖHMEN ÄRZTE, KRANKE UND SPITÄLET ZUR ZEIT DER HABSBURGER (1526 – 1918), 685 s., zpracované Kongregací Milosrdných sester svatého Karla Boromejského – další údaje neuvedeny
2. DĚJINY NAŠÍ DRAHÉ KONGREGACE, 240 s., další údaje neuvedeny
3. Duka, D. zápas o člověka, kostelní dvoř, 2007, 100 s., další údaje neuvedeny
4. FRÖHLICH, R. Dva tisíce let dějin církve. Praha: Vyšehrad 1999, 303 s., ISBN 80-7021-268-3
5. Jubileum etiky v ošetrovatelství řeholních sester, Praha 1945, 230 s.- další údaje neuvedeny
6. S.M. Eucharistika – další údaje neuvedeny
7. KRONIKA MSKB, díl X., 212 s., - další údaje neuvedeny
8. KRONIKA MSKB, díl XI., 229 s., - další údaje neuvedeny
9. KRONIKA MSKB, díl XII., 165 s., - další údaje neuvedeny
10. KRONIKA OŠETŘOVATELSKÉ ŠKOLY, další údaje neuvedeny
11. LÁSKA SMRTÍ NEKONČÍ, Český Těšín 2006, 142 s., Zpracované Kongregací Milosrdných sester svatého Karla Boromejského
12. Milosrdné sestry svatého Karla Boromejského – přeloženo z institutu dokonalosti, 164 s., další údaje neuvedeny
13. O', BRIEN, M. E. spirituality in Nursing. Sudbury, Massachusetts, Canada: Jones and Bartlett Publishers, 1999, 298, ISBN 0-7637-0644-2.
14. PETRA, M. Nemocným nablízku. Jak pomáhat v těžkých chvílích. Praha: Vyšehrad 1996, 199 s., další údaje neuvedeny
15. Řeholní sestra u nemocných, Praha: Knihovna KORBA 1948, 240 s. – další údaje neuvedeny
16. STAŇKOVÁ, M. Pracovní oděv nebo uniforma, Odborný časopis pro zdravotní sestry – Sestra, Praha: 1997, roč. VII. č.2/97, 25 s. ISSN 1210-0404

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Ustanovení pro vedení nadace z 21. června 1675.

Příloha č. 2 – Domácí pořádek, který byl sestrami zaveden v řadě nemocnic.

Příloha č. 1

USTANOVENÍ PRO VEDENÍ NADACE Z 21. ČERVNA 1675

Protokol z 21. června 1675 nás seznamuje se shromážděním, ke kterému daly podnět sestry, aby zase uvedly předpisy v soulad s původním záměrem zakladatele. Byla učiněna tato rozhodnutí, týkající se vnitřní správy:

- I. Jmenované společenství má pozůstalost v představené a šesti sester. K tomu mají být zvoleny starší dívky nebo ctnostné vdovy, které jsou schopny vykonávat skutky milosrdenství, jak jim budou přiděleny: počet členek může být však zvětšen podle stávajících potřeb a prostředků domu.
- II. Sestra Barbe Godegroy, dosavadní představená, zůstane ve svém úřadě: jí budou k ruce, se sestra Bastienne Poinsothe, která má spravovat úřad ekonomy tak dlouho, než bude určeno něco jiného sestra Françoise Pierre: sestra Jeane Godefroy také Marguerite Callot má být přijata: všechny vykonávají služby, pro které je představená uzná za vhodné. Nové členky mohou být přijaty do společenství jen s dobrozdáním pana faráře a světského představeného domu: jestliže se však ukáže během prvního roku, že tyto nemají potřebné vlastnosti, je třeba vzít v úvahu jejich propuštění. Do domu nemohou být přijaty chudí a nemocní: tito budou ošetřováni ve svých bytech, jak bylo určeno při zakládání ústavu.
- III. Léky, které nemocní obdrží, dodá dům, pokud se týká poživatin, je třeba se spojit s dobročinnými dámami starého a nového města a pokusit se s jejich pomocí a s podporou dobře smýšlejících občanů vytvořit fond, aby se mohlo denně vařit alespoň 3-4 libry(-11/2 – 2 kila) masa a polévku a maso rozdělit chudým. O prvním pondělí každého měsíce se pánové předsednictva shromáždí k odpolední hodině ve jmenovaném domě, aby se poradili o záležitostech správy a učinili potřebná opatření.
- IV. Je rozhodnuto, že představená přijme příjmy domů a z toho uhradí výlohy: o tom podá měsíčně představenstvu vyúčtování: tento udělá při měsíčních shromážděních a na konci roku závěr a výsledek přesně a správnou formou zaúčtuje.

Příloha č. 2

DOMÁCÍ POŘÁDEK, KTERÝ BYL SESTRAMI ZAVEDEN V ŘADĚ NEMOCNIC

(datovaný 1. srpna 1711)

- I. Žádný chudý nemůže být přijat do hospitálu, ani dostávat nějaký důchod, pokud ctihodný pátek převor a almužník neviděl jeho písemnou žádost a neschválil ji podpisem. Petice a podpisy musejí být předloženy správci, který je musí zavést do knih. Teprve potom může být dotyčný chudý přijat do hospitálu, aby tam dostával stravu a nejláskyplnější péči, nebo se o něj bude pečovat mimo hospitál podle určení pana almužníka.
- II. Jelikož by nebylo spravedlivé přijímat do hospitálu lidi, kteří mají majetek, ledaže by mu své statky odkázali a jelikož by bylo chudým ukřivděno, kdyby jim nebyla dáována přednost, nemusí všichni napsat přesný a věrný seznam toho, co vlastní v penězích, mobiliích, pozemcích a dědičných nárocích, a to všechno má přejít do majetku hospitálu. Peníze mají být odevzdány správci, který je vyúčtuje. Majetek mají sestry použít podle potřeby v domě.
- III. Kdyby se některému z chudých prokázalo, že něco zamlčel ze svých peněz nebo nábytku, že si v městě něco zajistil nebo něco vpašoval, má být z hospitálu propuštěn nebo má dostat alespoň od almužníka přiměřený trest, jelikož je za zkušenosti známo, nakolik je takový soukromý majetek pramenem hádek, reptání a jiných chyb.
- IV. Dříve než je chudý přijat do nemocnice, má ho sestra doprovázet k Nejsvatější svátosti, aby si vyprosil od Pána potřebné milosti. Během prvního týdne budou sestry tak laskavé a poučí ho o všech povinnostech dobrého křesťana, a napomenou ho, aby přesně dbal předepsaných ustanovení a vykonal generální zpověď, pokud to považuje za nutné, nebo se v budoucnosti aspoň jednou měsíčně zpovídal, a jelikož přijímáme do nemocnice v neposlední řadě chudé proto, aby jim byla poskytována příležitost pracovat na spáse své duše, tedy jim především doporučujeme, aby se zdržovali neřestí, žili s druhými v míru a lásce, nic si navzájem vyčítali pro svůj život nebo mravy, ctili sestry jako své představené a neodmlouvali jim, když je upozorňují na chyby, ale vrhali se před nimi na kolena. Jestliže se však někdo z chudých – ač laskavě napomínán a pokárán

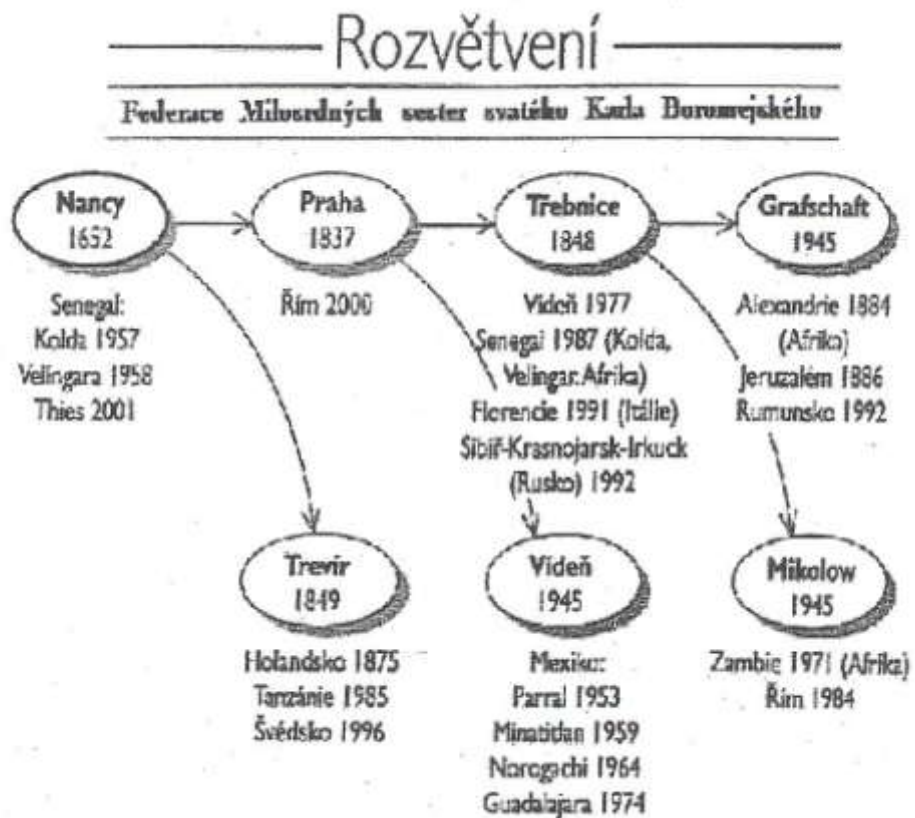
- ukáže nenapravitelným a vyvolává v hospitálu neklid a rozbroje, tak bude otcem almužníkem vsazen do vězení nebo vyloučen z hospitálu.
- V. Aby se zachoval pravý pořádek a jednota, mají všichni chudí, pokud jim to jejich stav dovolí, ráno vstávat od velikonoc do Povýšení sv. kříže v pět hodin, a pak v šest hodin, jakmile zazní malý zvonek, a nikdo se nemá od toho dispensovat, leda s svolením sester. Boudou mít půl hodiny času, aby se oblékli a ustlali, načež půjdou v doprovodu sestry do kostela, aby vykonali svou ranní modlitbu. Po návratu z kostela mají konat své práce, které jim sestry přidělí: muži v ohřívárně, ženy a dívky v refektáři, nejdříve se pomodlí Zdravas Maria, aby si vyprosili od Boha milost, aby přijali práci v duchu pokání. Při tom se má zachovat mlčení, pokud je představená sem a tam na hodinu od něj nedispensuje, dá přečíst povznášející četbu nebo naváže užitečné napomenutí.
- VI. V osm hodin ráno mají jít chudí na mši sv. do ústavní kaple nebo do klášterního kostela v doprovodu sestry ve vyrovnaných řadách: ve stejném pořádku se mlčky vracejí zpět a jdou opět za svou prací: v zimě se smí před tím čtvrt hodiny ohřívat. O půl jedenácté – s výjimkou postních dnů – jdou chudí se sestrou opět do kostela, aby vykonali stolní modlitbu, pak do refektáře na oběd. Aby duše zároveň s tělem dostala svou potravu, zatímco tolik chudých postrádá to nejnnutnější, má se nějaké dítě před jídlem nahlas pomodlit Otče náš a Benedicite. Během jídla se má zachovávat mlčení a číst duchovní četba, která je poučná a povznášející.
- VII. Po díkůvzdání v poledne a večer nechť se chudí skromným způsobem hodinku zotaví, muži ve své ohřívárně, ženy ve společném obývacím pokoji: představená jim může též dovolit, aby se jednou týdně prošli za doprovodu sestry mimo město na čerstvém vzduchu. Při rekreacích však mají dbát na to, aby nemluvili špatně o druhých, spolu se nehádali, nediskutovali, jinak by museli být přiměřeně svým chybám potrestáni.
- VIII. V jednu hodinu odpoledne se začíná opět pracovat jako ráno. V pět hodin se v kostele pomodlí, pak je večere: při ní je třeba dbát pravidel, určených pro hlavní jídlo.
- IX. Od velikonoc do Povýšení sv. Kříže mají chudí uléhat v osm hodin, od Povýšení sv. Kříže do velikonoc v 7 hodin. Předtím mají v kostele vykonat svou večerní modlitbu a prosit Boha o milost, aby ho během noci neuráželi a aby zůstali uchráněni každé nehody.

- X. Aby se zbožně zachovávala kázeň a slušnost v domě, mají být prostory pro muže odděleny od prostor pro ženy a dívky a pod nejpřísnějším trestem nemá být mezi nimi styk, jinak hrozí okamžité propuštění.
- XI. Jelikož vyučování dětí je velmi zodpovědné, přestavená se postará, aby mezi muži vybrala osobu povzbuzujícího příkladu, která by vyučovala chlapce ve čtení a psaní a vedla je ke zbožnému životu. Vybere také moudrou pannu, která bude vyučovat a vychovávat malá děvčata: nenalezne-li žádnou, která by toho byla schopna, je žádána, aby se sama ujala tohoto úkolu. Pokud jde konečně o starce, kteří často žili ve světě ve velké nevědomosti, necht' jsou poučováni o svatých tajemstvích a zásadách našeho náboženství: každý týden ať je alespoň jednou vyučován katechismu, kterého se mají účastnit všichni chudí ústavu, pokud nejsou nemocní.
- XII. Představená vybere z nejschopnějších obyvatel ústavu vrátného nebo vrátnou, kteří věrně a svědomitě vykonávají svou službu, zajistí bránu, aby nikdo nemohl bez dovolení přicházet nebo odcházet. Jestliže někdo u brány zazvoní, ať vrátný skromně odpoví: Deo gratis a vyřídí obdržený vzkaz sestřám, aniž mezitím zase vypráví, co snad slyšel, a když představená z dobrých důvodů dovolí některému chudému vycházet, pak mají tito před vyjitím a po svém návratu udělat poklonu před Nejsvětější svátostí a vyprosí si u Boha potřebné milosti, aby ho neuráželi.
- XIII. Když chudí obdrží dovolení vycházet, vynasnaží se, aby povznášeli ty, s kterými hovoří, aby se netázali na městské novinky, neposlouchali zlé posuzování a pomluvy, aniž by ostatním chudým vypravovali, co špatného slyšeli – pod hrozbou vážného potrestání.
- XIV. Jestliže někdo z města pošle pro některého z chudých chléb, víno maso nebo něco jiného, má to vrátný nebo vrátná odnést sestřám, které to s moudrostí a láskou rozdělí, buďto dle určení nebo – jestli toho dotyčný nepotřebuje – dají to jiným. Chudí ať se však mají na pozoru, aby nikomu, ani jeden druhému pod jakoukoliv záminkou něco nedarovali nebo neprodávali, ani chléb ani maso ani krajky, přízi, vlnu, nebo cokoli jiného, co prošlo při práci jejich rukama, jinak budou z hospitálu propuštěni nebo exemplárně potrestáni. Aby si chudí nemohli stěžovat, dostanou každý sobotní večer plátno a drobná náčiní, které potřebují a tato ať jsou vrácena dříve, než jsou vydána jiná.
- XV. Abychom chudým dokazovali svou blahovůli a soucitnou lásku, chceme, aby ve svých nemocech těla i duše dostali láskyplné ošetření. Neopomene se nic,

aby byli připraveni na dobrou smrt, a až se Pánu zlíbí zavolat je k sobě, budou v hospitálu vykonávány předepsané modlitby za zemřelé. Každý chudý má obětovat za klid duše zesnulého tři růžence nebo, umí-li číst, aby se pomodlil oficium za zemřelé: po osm dní bude v refektáři postaven kříž na místě zesnulého, aby napomínal druhé, aby vážně pracovali na spáse své duše a dobře se připravili na smrt. Prosíme drahé sestry, které teď vedou hospitál, i ty, které přijdou ještě v budoucnu, aby dodržovaly tyto stanovy a pravidla a aby dbaly, aby je dodržovali chudí, a aby nikdo z nich nemohl říkat, že je nezná, mají být předčítány v refektáři v prvních dnech každého měsíce.

Ilustrace

Obr. č. 1 – Rozvětvení Federace SCB

Obr. č. 2 – Historický a současný hábit s řádovou medailkou Karla a Svaté rodiny

Obr. č. 3 – Mateřinec Milosrdných sester sv. Karla Bor., Praha III

Obr. č. 4 – Přehled celkového prospěchu při zkouškách

Předmět	Datum zkoušky	Počet zákyh	Prospěch				
			1. výborný	2. chrab.	3. dobrý	4. dosta- tečný	5. neda- stat.
Anatomie	23. XII.	23	23	—	—	—	—
Fysiologie	26. I.	24	10	5	8	1	—
Bakteriologie	24. I.	24	16	7	1	—	—
Hygienu	4. XII.	23	3	15	5	—	—
Mařka o potravinnách	12. XII.	23	18	5	—	—	—
Pathologie	20. II.	24	16	8	—	—	—
Technika ošetrov.	28. I. 1901	22	22	—	—	—	—
Gynekologie a porodn.	27. II.	23	23	—	—	—	—
Voda a elektroléba	26. II.	23	20	3	—	—	—
Masáž	26. II.	23	23	—	—	—	—
Nemoci vnitřní	27. II.	24	24	—	—	—	—
Dietetika	24. I.	24	16	7	1	—	—
Péče o kojence a dítě	21. II.	23	16	7	—	—	—
Nakažlivé nemoci	13. II.	23	17	6	—	—	—
Administrace nemocnic	8. II.	22	2	13	6	1	—
Farmakologie	5. I.	24	24	—	—	—	—
Chirurgie	1. II.	23	13	9	1	—	—

Obr. č. 5 – První absolventky ročníku 1939/1941

První absolventky ročníku 1939/1941

1. S.M. Orestes Auřvaldová	13. S.M.Bořivojka
2. S.M. Rolanda Bartonová	Lojkásková
3. S.M. Radima Bártová	14. S.M. Anežka Lokajová
4. S.M. Rita Bláhová	15. S.M. Otvina Macíčková
5. S.M. Bonaventa Davidová	16. S.M. Božejka Pekárková
6. S.M. Leobina Drobilíková	17. S.M. Odulfa Polášková
7. S.M. Simeona Hasmandová	18. S.M. Dobrava Pořická
8. S.M. Aderita Havlová	19. S.M. Vojslava Stuchlá
9. S.M. Rodulfa Hrabcová	20.SM.Konstantina Šudáková
10. S.M. Erbana Jedličková	21.SM.Edvarda Tománková
11. S.M. Pavla Jiroušková	22.SM.Mamerta Tománková
12. S.M. Nuntie Kozáková	23.SM.Lubomíra Úředníčková

Obr. č. 6 – MUDr. Ladislav Holešovský, primář nemocnice a první ředitel ošetrovatelské školy

Obr. č. 7 – Přehled výsledků jednotlivých dílčích zkoušek

PŘEDMĚT	DATUM ZKOUŠKY	POČET ŽÁKŮ	PROSPĚCH				
			I. výbor	II. dílo	III. dobrý	IV. dostatek	V. nedobrot.
	30. X.						
HYGIENA	30. X.	21	13	8	-	-	-
NAUKA O POTRAVINÁCH	28. XI.	20	20	-	-	-	-
ANATOMIE	29. XI.	20	20	-	-	-	-
BAKTERIOLOGIE	19. I.	20	18	2	-	-	-
INFEKČNÍ NEMOCI	19. I.	20	19	1	-	-	-
FYSIOLOGIE	26. I.	20	11	7	2	-	-
TECHNIKA OŠETŘOV.	21. II.	20	20	-	-	-	-
PATHOLOGIE	9. III.	20	17	3	-	-	-
NEMOCI VNITŘNÍ A DIETETIKA	30. III.	20	20	-	-	-	-
FARMAKOLOGIE	30. III.	20	20	-	-	-	-
GYNEKOLOGIE	21. IV.	20	20	-	-	-	-
PORODNICTVÍ	21. IV.	20	20	-	-	-	-
PÉČE O KOJENCE	11. V.	20	17	3	-	-	-
PÉČE O DÍTĚ	11. V.	20	16	4	-	-	-
CHIRURGIE	27. V.	20	18	2	-	-	-
VODO- A ELEKTROLÉČBA	1. VI.	20	20	-	-	-	-
MASÁŽE	1. VI.	20	20	-	-	-	-

Obr. č. 8 – Profesor hygieny MUDr. Miloš Kredba

Obr. č. 9 – Primář internista MUDr. Jindřich Karpíšek

Obr. č. 10 – Odborník kožního lékařství Doc. MUDr. Emil Petráček

Obr. č. 11 – Výsledky dílčích zkoušek (rok 1942/1943)

PŘEDMĚT	DATUM ZKOUŠKY	POČET ŽÁKŮ	PROSPĚCH				
			I. výborný	II. dobrý	III. dobrý dostatek	IV. dostatek	V. nedostatek
Anatomie	28. XI.	32	27	3	2	-	-
Fysiologie	18. I.	30	23	8	-	-	-
Bakteriologie	19. XI.	31	27	4	-	-	-
Hygiena	7. XI.	30	25	5	-	-	-
Technika ošetrovatelská	30. III.	28	28	-	-	-	-
Nauka o potravinách	23. X.	30	29	1	-	-	-
Pathologie	12. III.	29	23	6	-	-	-
Gynaekologie	19. V.	28	25	3	-	-	-
Chirurgie	22. V.	28	22	6	-	-	-
Nemoci vnitřní	31. V.	28	22	6	-	-	-
Dietetika	31. V.	28	20	8	-	-	-
Porodnictví	13. V.	28	25	3	-	-	-
Péče o kojence	29. II.	28	23	5	-	-	-
Péče o dítě	29. II.	28	23	6	-	-	-
Nakažlivé nemoci	19. XI.	31	26	5	-	-	-
Farmakologie	31. V.	28	20	8	-	-	-

Obr. č. 12 – Absolventky 1942/1943

Obr. č. 13 – Výsledky dílčích zkoušek 1943-1944

Předmět	Datum zkoušky	Počet zk. žáků	Prospěch			
			I. st.	II. st.	III.	IV.
Anatomie	20. XI.	35	31	2	1	1
Fysiologie	18. I.	34	21	11	2	—
Bakteriologie	16. XII.	35	28	7	—	—
Hygiena	25. X.	35	21	14	—	—
Technika ošetřov.	25.	34	34	—	—	—
Nauka o potravinách	11. X.	35	23	10	2	—
Pathologie	7. III.	32	16	8	8	—
Gynekologie	30. III.	33	30	3	—	—
Chirurgie		35	25	8	2	—
Fyzikální terapie	22. VI.	34	34	—	—	—
Masáž	22. VI.	34	34	—	—	—
Nemoci vnitřní	13. V.	35	20	15	—	—
Dietetika	13. V.	35	20	15	—	—
Porodnictví	30. III.	33	30	3	—	—
Péče o kojence	1. VI.	35	22	10	3	—
Péče o dítě	1. VI.	35	22	10	3	—
Nakažlivé nemoci		35	27	8	—	—
Farmakologie	13. 5.	35	22	13	—	—
Zdravotní zákony	30. 6.	32	28	4	—	—

Obr. č. 14 – Absolventky ročníku 1942-1944

Obr. č. 15 – Výsledky zkoušek 1944-1945

Předmět	Datum zkoušky	Počet zk. žáků	Prospěch			
			I. st.	II. st.	III.	IV.
Anatomie	20. XI.	35	31	2	1	1
Fysiologie	18. I.	34	21	11	2	—
Bakteriologie	16. XII.	35	28	7	—	—
Hygiena	25. X.	35	21	14	—	—
Technika ošetřov.	25.	34	34	—	—	—
Nauka o potravinách	11. X.	35	23	10	2	—
Pathologie	7. III.	32	16	8	8	—
Gynekologie	30. III.	33	30	3	—	—
Chirurgie		35	25	8	2	—
Fyzikální terapie	22. VI.	34	34	—	—	—
Masáž	22. VI.	34	34	—	—	—
Nemoci vnitřní	13. V.	35	20	15	—	—
Dietetika	13. V.	35	20	15	—	—
Porodnictví	30. III.	33	30	3	—	—
Péče o kojence	1. VI.	35	22	10	3	—
Péče o dítě	1. VI.	35	22	10	3	—
Nakažlivé nemoci		35	27	8	—	—
Farmakologie	13. 5.	35	22	13	—	—
Zdravotní zákony	30. 6.	32	28	4	—	—

Obr. č. 16 – Domov pod Petřínem

Obr. č. 17 – Diplomující sestry 1943-1945

Obr. č. 18 – Absolventky roč. 1944-1946

Obr. č. 19 – Pani Hana odchází .....

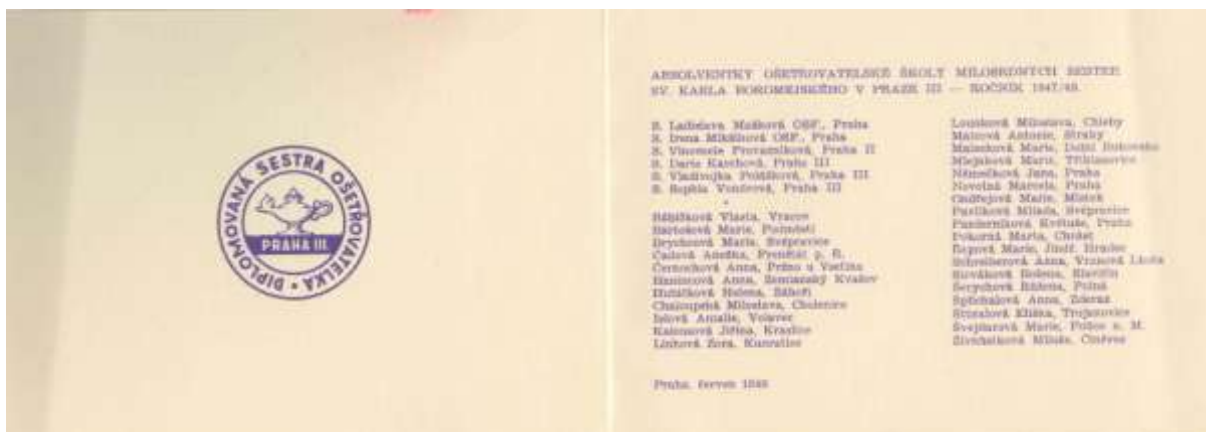
Obr. č. 20 – Při vyučování profesor fyziologie MUDr. Vilém Hons

Obr. č. 21 – Absolventky pražských škol

Obr. č. 22 – Absolventky ošetřovatelské školy 1947/1049

Obr. č. 23 – Obecná měšťanská a odborná škola pro ženská povolání Milosrdných sester sv. Karla Bor. V Praze III – Úvoze „Křížovka“

Obr. č. 24 – Absolventky ročníku 1943/45 v květnu 1980

